

משטרה והיסטוריה
Police & History

כתב העת משטרה והיסטוריה עוסק בחקר השיטור, אכיפת החוק וביטחון הפנים
בארץ ישראל, משלהי התקופה העות'מאנית ואילך. המאמרים בו עוברים שיפוט
עמיתים, והוא מתפרסם אחת לשנה.

בית מורשת משטרת ישראל

משטרה והיסטוריה

גיליון מס' 3
תשפ"ב 2021

All Rights Reserved
Copyright © 2021

כל הזכויות שמורות
© תשפ"ב

אין להקליט, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו
בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום והקלטה) ללא אישור בכתב
מאת משטרת ישראל

עורכות: לילך רוזנברג־פרידמן ונעמי לבנקרון
עריכה לשונית: דניאלה רפאלי
עיצוב הכריכה: שלומי שטרית
עיצוב גרפי: סטודיו באטה, אוקסנה קרבצוב

נדפס בישראל
ISSN 2664-2077
Printed in Israel

ועדה אקדמית: ד"ר טל יונתן־זמיר, פרופ' אסף לחובסקי, פרופ' אורית רוזין,
ד"ר ענת שטרן, פרופ' יגאל שפי

תמונת השער: שוטרות, שנת 9-1948, צלם לא ידוע, אוסף בית מורשת משטרת ישראל.
התמונה בשער האחורי: חניכות בקורס שוטרות, בית הספר הארצי של משטרת ישראל בשרעם,
1968. צלם: משה מילנר, אוסף התצלומים הלאומי.

”הקרב על עזה נגמר – הקרב על תל אביב החל”: אכיפת חוקי הזנות בתל אביב על ידי משמר הגבול (1972-1973)

יוסף אוהיון*

בספטמבר 1972, לראשונה בתולדות העיר תל אביב, הוצב בה באופן קבע כוח שיטור צבאי למחצה של משמר הגבול. הכוח הוצב במטרה לסייע למשטרה לטפל בפשיעה המתרחבת בעיר שכללה שוד בנקים, סחר בסמים, גניבות, אלימות במקומות ציבוריים ועוד. בנוסף לכך, נדרש משמר הגבול להתמודד עם תופעת הזנות, שנתפסה כמטרד ציבורי, ושיקפה את הניוון החברתי והמוסרי בעיר. המפגש בין שוטרי משמר הגבול לבין הנשים שעסקו בזנות בתל אביב היה תולדה של שני תהליכים שהתרחשו במקביל, האחד במשמר הגבול והאחר בתופעת הזנות באותה העת. פסק דין של בית המשפט העליון שניתן בשנת 1965 קבע כי עיסוק בזנות בדירת מגורים פירושו ניהול בית בושת, עבירה שדינה חמש שנות מאסר. פסיקה זו הובילה להתפשטות נרחבת של הזנות במרחב הציבורי, ובעטייה תבעו תושבי העיר מהמשטרה מענה דחוף לתופעה. גם משמר הגבול עבר שינויים ניכרים בשנות השבעים, הן באופן ארגוני, והן בתפקידי השיטור שנוספו לו במהלך השנים. בשנות החמישים עסק משמר הגבול בעיקר בהגנת הגבולות, ולאחר מלחמת ששת הימים הוא הופקד גם על שמירת הסדר הציבורי בשטחי יהודה,

* היסטוריון צבאי, מחקריו מתמקדים בחקר ההיסטוריה הצבאית והמשטרתית בשנות החמישים של מדינת ישראל, בדגש על השיטור הביטחוני. ברצוני להודות מקרב לב לד"ר נעמי לבנקרון על ההשראה לכתיבת מאמר זה, על הערותיה המצוינות והחשובות לגרסאות מוקדמות שלו, ועל עבודת העריכה המוקפדת. תודה להדס צור ולשופטת האנונימית, שהערותיהן סייעו רבות לחידוד הסוגיות המופיעות במאמר.

שומרון ורצועת עזה. בספטמבר 1972, על רקע העלייה הניכרת בהיקף הפשיעה בתל אביב, ולנוכח הדרישה של צה"ל להוציא את שוטרי משמר הגבול מעזה בעקבות האלימות שנקטו כלפי האוכלוסייה המקומית, הם הועברו למשימות שיטור בתל אביב, ובכללן המאבק בזנות הרחוב. מאמר זה, המבוסס על מגוון רחב של מקורות ראשוניים, בוחן את האופן שבו התמודדו שוטרי משמר הגבול עם תופעת זנות הרחוב, ודן במערכת היחסים הסבוכה והטעונה שהתפתחה בינם לבין הנשים שעסקו בזנות.

מבוא

בראשית שנות השבעים חלה עלייה ניכרת בפשיעה בתל אביב,¹ שאופיינה בעיקר בעבירות רכוש, שוד בנקים ואלימות במקומות ציבוריים.² גם ממדי הזנות במרחב הציבורי התרחבו, בעקבות תקדים משפטי שאסר על קיומה בדירות מגורים. בספטמבר 1972 חלה נקודת מפנה משמעותית בהיערכותה של המשטרה לטיפול בכל אלה, עם העברתה של פלוגת משמר הגבול (להלן: מג"ב) מעזה לתל אביב. המעבר של מג"ב, כוח שיטור צבאי-למחצה, ושילובו במשימות שיטור ואכיפה בתל אביב סימן לא רק חציית גבולות גאוגרפיים במרחב פעילותו, אלא גם חציית גבולות לאומיים וחברתיים. האופן שבו התמודדו שוטרי מג"ב עם אכיפת חוקי הזנות, והקונפליקט הטעון והמורכב שהתפתח על רקע המפגש עם הנשים שעסקו בזנות, הם שיעמדו במוקד הדיון במאמר. במסגרת זו אבקש לדון בכמה שאלות מרכזיות: מה היו הסיבות להתפתחות הזנות במרחב הציבורי בתל אביב, ומה היו מאפייניה? אילו שיקולים הובילו להחלטה להציב את מג"ב בתל אביב? כיצד הגיבו פוליטיקאים, קציני משטרה ומג"ב, עיתונאים והתושבים עצמם לכניסתו של כוח בעל סממנים צבאיים לעיר? אילו דפוסי פעולה נקט מג"ב למאבק בזנות, מה היו מטרותיהם, ומה הייתה מידת הצלחתם? כיצד ראו הנשים שעסקו בזנות את שוטרי מג"ב? ניתוח התופעה הספציפית הזו, מאיר מזווית ייחודית על שאלה רחבה יותר שעניינה פעילות של כוח שיטור בעל סממנים צבאיים מול אוכלוסייה אזרחית, בתחומים שאינם ביטחוניים גרידא, ומציע לה הסברים מסוימים.

- 1 משטרת ישראל חולקה מיום הקמתה מבחינה גאוגרפית למחוזות משטריים. בכל מחוז נכללים כמה מרחבים, ותחום אחריות המחוז על אכיפת החוק הוא בשטח טריטוריאלי מוגדר. בתקופה הנדונה במאמר נכללו שלושה מרחבים במחוז תל אביב (ירקון, דן, יפו). בתחום אחריות המחוז נכללו תל אביב והערים הקטנות הסמוכות לה – רמת גן, חולון, בתים, גבעתיים, בני ברק והרצליה. אלי הוד **שינויים במבנה הארגוני של משטרת ישראל 1948-2004**, 167 (2005).
- 2 על היקף הפשיעה ומאפייניה בתל אביב ראו משטרת ישראל **דין וחשבון שנתי תשל"א-תשל"ב 1971**, 21 (1972). ראו גם את סקירת שר המשטרה שלמה הלל על פעולות משרדו: פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3376 (18.6.1973).

למעט חריגות אחדות שמטרתן לתת לקורא רקע תיאורטי והקשר היסטורי חיוני, המאמר מתמקד בתקופה של שנה לערך, בין ספטמבר 1972, עם כניסת מג"ב לתל אביב, ועד לפרוץ מלחמת יום הכיפורים באוקטובר 1973,³ אז נדרש מג"ב להתמקד בטיפול בבעיות ביטחון פנים.⁴ תקופה זו התאפיינה בכרסום בהגמוניה של מפלגת השלטון מפא"י⁵ ובמתחים אתניים ומשבריים חברתיים,⁶ שאחד הבולטים שבהם הוא מחאת הפנתרים השחורים.⁷ זהו הרקע ההיסטורי לאירועים המתוארים במאמר, המאיר את החריגות והמורכבות שבהצבת מג"ב באזור עירוני, בניסיון לשמור לא על גבולות גאוגרפיים או על הביטחון דווקא, כי אם על גבולות הבורגנות והמיניות המהוגנת. זהו מחקר ראשון וייחודי על מג"ב; עד כה זכה החיל לדיון היסטוריוגרפי מועט על פועלו בשנות השבעים של המאה העשרים.⁸ לפיכך, המענה לשאלות שבהן יעסוק המאמר, מתבסס בעיקר על מקורות ראשוניים לרבות פרוטוקולים של דיוני מליאת הכנסת וכן של ועדת השירותים הציבוריים וועדת הפנים בכנסת, שבהן התנהלו עיקר הדיונים בנושא הזנות,⁹ ודוחות שנתיים של המשטרה שבהם פורסמו נתונים סטטיסטיים על הפשיעה בתל אביב, וכללו סקירות על פעילות המשטרה ומג"ב בתחום הזנות. עיתוני התקופה הם מקור חשוב המכיל מידע מגוון על נושא הזנות, לרבות ראיונות עם תושבי העיר, עם קציני ושוטרי מג"ב, וכן עם נשים שעסקו בזנות ומכתבים שנשלחו על ידן. בהיעדר מקורות המשקפים את נקודת מבטן של הנשים, לעיתונות חשיבות רבה, אם כי קולן מושמע בה בתיווכם של עיתונאים ועורכים. במאמר אשתמש בביטוי "נשים שעסקו בזנות", למעט ציטוטים מהמקורות הארכיוניים ומהעיתונות שבהם השתמשו בביטויים "פרוצות" או "יצאניות" המשקפים את רוח התקופה. בתוך כך, הבהירו ביטויים אלה גם את המורכבות הטמונה בדיון ההיסטורי על העיסוק בזנות במרחב הציבורי הבורגני.¹⁰

- 3 על מלחמת יום הכיפורים ראו יואב גלבר רהב - דרכה של ישראל אל מלחמת יום הכיפורים (2021).
- 4 באפריל 1974, לנוכח העלייה הניכרת בפעולות הטרור, החליטה הממשלה להטיל את האחריות על ביטחון הפנים על המשטרה, ובכך לעשותה למשטרה "דו־תכליתית" המטפלת בבעיות פשיעה וביטחון פנים גם יחד. אלי הוד תקופות בהתפתחות משטרת ישראל 1948-2002, 38 (2004).
- 5 ערן אלדר הדרך ל־77: קריסתה של הגמוניית מפלגת הפועלים 1965-1977 (2018).
- 6 שמואל נח אייזנשטדט תמורות בחברה הישראלית (2004).
- 7 דבורה ברנשטיין "הפנתרים השחורים כתנועת מחאה: קריאת תגר למדינה ולסדריה" העשור השלישי: תשכ"ח - תשל"ח 103 (צבי צמרת וחנה יבלונקה עורכים 2008).
- 8 למיטב ידיעתי פעילות מג"ב בתקופה זו טרם זכתה למחקר מעמיק. מידע ראשוני בנושא ניתן למצוא בספרו של יוסף ארגמן הגבול, פרשיות בתולדות מג"ב 97-140 (1996) (להלן: ארגמן).
- 9 ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת פעלה בין השנים 1949-1977, ונועדה לפקח על פעילותם של משרד הסעד ומשרד הבריאות, שבתחום אחריותם נכלל גם הטיפול בזנות.
- 10 לדיון בהגדרת הזנות ראו זנות לקראת המשגה משפטית של קלון חברתי 22 (נייר עמדה בהנחיית פרופ' שולמית אלמוג 2009).

חלקו הראשון של המאמר עוסק בסיבות שהובילו לגידול בממדי זנות הרחוב בתל אביב ובתיאור מאפייניה, וכן בשיקולים שהובילו להצבת מג"ב בתל אביב. החלק השני בוחן את התגובות לכניסת מג"ב לעיר בזירות הפוליטית, התקשורתית והציבורית. חלקו השלישי מנתח את דפוסי הפעולה של מג"ב באכיפת חוקי הזנות, והחלק הרביעי דן בסיבות שהביאו את הנשים שעסקו בזנות לקרוא תיגר על שוטרי מג"ב. חשיבותו של המאמר היא בתרומת נדבך נוסף לקורפוס השיטור והזנות בישראל בכלל, ובמרחב העירוני בפרט,¹¹ תוך התמקדות בהיבט לא מוכר מתחום עיסוקו של מג"ב, המרחיב גם את יריעת המחקר ההיסטורי על אודותיו.

א. רקע: משמר הגבול במעבר מעזה לתל אביב

1. יציאת מג"ב מעזה והשינוי ביעודו

מג"ב הוקם ב-26 באפריל 1953, התפתח ככוח שיטור צבאי-למחצה, ושימש כזרוע ביצועית של המשטרה.¹² עיקר תפקידו היה לשמור על גבולות המדינה מפני ההסתננות לשטחה ממדינות ערב השכנות.¹³ באותה שנה הופקד מג"ב גם על אכיפת תקנות הממשל הצבאי שהוטלו על האוכלוסייה הערבית במדינה, ובהן שורת הגבלות על חופש התנועה של האזרחים הערבים.¹⁴ אכיפה זו אופיינה במדיניות שיטור נוקשה, תוך הפעלת כוח שלא כדין.¹⁵ הטבח בכפר קאסם הפך לאירוע המזוהה ביותר עם פעילות מג"ב בקרב האוכלוסייה

11 למחקרים נוספים בנושא זה ראו נעמי לבנקרון "מה לה לסטודנטית למשפטים בבית זונות? הרהורים על קליניקות משפטיות, שוטרים ונשים העוסקים בזנות" **המשפט** 161 (1) (התשע"ג); דליה אבן להב "מנהגה של הרשות המבצעת שלא לאכוף חוק" **משפט וממשל** ב 477 (התשנ"ה). על השפעתה של פעילות המשטרה בתחום הזנות על עיצוב המרחב הגאוגרפי בתל אביב ראו הדס צור **הגאוגרפיה של שהזנות בעיר תל אביב בין השנים 1975-1995** (עבודת גמר לתואר מוסמך, אוניברסיטת תל אביב 2016); הדס צור "התהוותה של זנות בלתי נראית בעיר תל אביב: משטרה, חוק וניהול המרחב" **משפט, חברה ותרבות** ד: משפט ומשטרה 133 (נעמי לבנקרון ותמר קריכליכץ עורכות 2021) (להלן: צור "התהוותה של זנות").

12 על הקמת מג"ב ותחומי עיסוקיו בשנותיו הראשונות ראו יוסף אוהיון **התפתחות משמר הגבול (מג"ב) ככוח שיטור צבאי למחצה ושאלת תרומתו לביטחון השוטף של מדינת ישראל בשנים 1953-1956** (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת בר אילן 2019); יוסף אוהיון "מערך השיטור של מג"ב ביישובי הספר בשנים 1953-1956: בין משימתיות ביטחונית לפעולות אזרחיות חברתיות" **משטרה והיסטוריה** 2, 48 (2020).

13 על ההסתננות ונזקיה בנפש ורכוש ראו בני מוריס **מלחמות הגבול של ישראל 1949-1956: ההסתננות הערבית, פעולות התגמול והספירה לאחור למבצע קדש** (1996); דוד טל **תפיסת הביטחון השוטף של ישראל** (1998).

14 ראו בנושא זה שרה אוסצקי-לזר "הממשל הצבאי כמנגנון שליטה באזרחים הערבים: העשור הראשון, 1948-1958" **המזרח החדש** מג 103 (התשס"ב).

15 על האלימות שהפגין מג"ב בשטחי הממשל הצבאי ועל הביקורת שהושמעה מטעם מפלגת מק"י ראו למשל "אנשי משמר הגבול שודדים ומתפרעים בתושבי כפר טירה" **קול העם** 15.9.1953, 4; "על הפרק - הקץ להתעללות בתושבי המשולש" **קול העם** 11.10.1953, 1; ג' שטרן "מעשה התעללות - ועלילה" **על המשמר** 4.1.1954, 1.

הערבית בישראל.¹⁶ לאחר מלחמת סיני שבה נטל מג"ב חלק בלחימה, המשיך החיל לעסוק במשימות הקשורות בהגנת הגבולות.¹⁷ במלחמת ששת הימים הוכפף מג"ב לצה"ל, וסייע לו במלחמה שהביאה לכיבוש שטחי יהודה, שומרון, עזה, צפון סיני ורמת הגולן.¹⁸ ב־15 באוגוסט 1967 הופקדה משטרת ישראל על שמירת הסדר הציבורי בערים הערביות שנכבשו במלחמה.¹⁹ גדוד מג"ב הוקם לצורך סיוע למשטרה במילוי תפקידה זה, למעט בעיר עזה.²⁰ מג"ב עסק, בין היתר, באיתור אמצעי לחימה, פיזור הפגנות, דיכוי מהומות ושבתות, הטלת עוצר, אבטחת צירי תנועה, ושמירה על הסדר הציבורי.²¹ בינואר 1971, לנוכח גל טרור גואה בעזה, ולאחר רציחתם של שני ילדים ישראלים בסמוך לעיר, הוחלט להציב בה פלוגת מג"ב.²² כעבור שנה וחצי, באוגוסט 1972, לאחר התייעצות שהתקיימה בין ראשת הממשלה גולדה מאיר לשר המשטרה שלמה הלל הוחלט, באופן מפתיע לכאורה, להעביר את פלוגת מג"ב מעזה לתל אביב.²³ שתי קבוצות גורמים עיקריים הובילו להחלטה: הראשונה, "גורמי משיכה", דהיינו, העלייה בהיקף הפשיעה בתל אביב, והצורך בכוחות שיטור נוספים למאבק בה. השנייה, "גורמי דחיפה" שנוצרו בעקבות דרישת צה"ל להוצאת שוטרי מג"ב לאלתר מעזה, ללא זיקה ישירה למתרחש בתל אביב. בשני גורמים אלה יתמקד הפרק.

ביסוד "גורמי הדחיפה" עמדה פעילות מג"ב בעזה, שאופיינה בשימוש פסול בכוח כלפי התושבים המקומיים.²⁴ על פי דיווחים חוזרים ונשנים בדינוי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כמו גם בעיתונות התקופה, נהגו שוטרי מג"ב להכות ללא סיבה את התושבים, ובכללם נשים וילדים, לעיתים תוך שימוש בשוטים. כן יוחסו לשוטרי מג"ב גניבת כספים

16 אדם רז **טבח כפר קאסם: ביוגרפיה פוליטית** (2018); שרה אוסצקי-לזר "מזימה באוקטובר – מבצע סיני ופרשת כפר קאסם בעיני הערבים בישראל" **יהדות זמננו** 13, 105 (התשנ"ט).

17 טל משגב "משמר הגבול לקראת מלחמת סיני ובמהלכה – בין צבא למשטרה" **ברעום המנועים: 50 שנה למלחמת סיני** 201 (חגי גולן ושואל שי עורכים 2006).

18 טל משגב "בין גבולות במציאות משתנה: משמר הגבול לקראת מלחמת ששת הימים ובמהלכה" **נחשונים: 40 שנה למלחמת ששת הימים** 237 (חגי גולן ושואל שי עורכים 2007).

19 **ספר האירועים הבולטים בין השנים 1948-1973** כרך א 354 (אלי הוד עורך 1998) (להלן: הוד).

20 משה טיומקין "בשנה הרביעית" **בטאון משמר הגבול** 4-5, 5 (דצמבר 1970).

21 **ארגמן**, לעיל ה"ש 8, בעמ' 94.

22 על מצב הביטחון המעורער בעזה שהביא להצבת כוח מג"ב בעיר ראו את הסקירה הביטחונית של ראש אג"ם במטכ"ל, האלוף דוד אלעזר. פרוטוקול ישיבה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת ה־7 (16.1.1971).

23 **ארגמן**, לעיל ה"ש 8, בעמ' 139.

24 לשוטרי מג"ב, בדומה לשוטרים "הכחולים", הוענקה סמכות חוקית להפעיל במידת הצורך כוח סביר כלפי אוכלוסייה אזרחית, במגבלות החוק. די בשברי המידע לעיל כדי לשרטט תמונה מטרידה של חריגה כבוונה תחילה מהסמכות בעזה כפי שעולה מהטענות בנוגע לדפוסי האלימות הקשה שנקט מג"ב. נושא זה מצריך מחקר בנפרד.

ותכשיטים מהתושבים, והפשטת נשים במהלך חיפוש שנערך על גופן.²⁵ הדים לאירועים חמורים אלה ניתן למצוא גם בספרו של יוסף ארגמן, הסוקר את פעילות החיל מיום הקמתו.²⁶ אין חולק כי מג"ב נחל הצלחה לא מבוטלת בסיכול הטרור בעזה ובשמירה על הסדר הציבורי,²⁷ אך המחיר שגבתה הצלחתו מהתושבים המקומיים היה קשה מנשוא. גילויי האלימות הללו היו מוקד לביקורת חריפה ונוקבת שהוטחה במג"ב הן מעל דפי העיתונות, והן על ידי חברי הכנסת מהאופוזיציה, שהבולט שבהם היה אורי אבנרי ממפלגת "העולם הזה – כוח חדש".²⁸ לא אחת דרש אבנרי משר המשטרה ומצה"ל להוציא את כוחות מג"ב מעזה,²⁹ אך הטענות שהושמעו שוב ושוב על אלימות שוטרי מג"ב בעזה נדחו על ידי מפכ"ל המשטרה פנחס קופל,³⁰ ושר המשטרה שלמה הלל.³¹ לטענת הלל, נבעה הוצאת מג"ב מעזה מסיום מוצלח של פעילותו, ולפיכך נערך החיל מחדש למלא ייעוד נוסף שהוגדר כבר בפקודת ההקמה שלו – שימוש ככוח עתודה למשטרת ישראל.³² מנגד, משה טיומקין, מפקד מרחב תיכון במג"ב, טען כי העילה העיקרית לשינוי הייעוד הייתה עניין פשוט של חילופי תפקידים וחלוקת סמכויות: עזה עברה בתקופה זו לפיקודו של רחבעם זאבי (גנדי), אלוף פיקוד מרכז, שדרש פיקוח מלא על מג"ב, ומשרישה זו לא התקיימה הוצאו כוחותיו מעזה.³³ הביקורת החריפה על שוטרי מג"ב, ההחלטה להוציאם מעזה, והשינוי המהותי שחל בייעודם מלמדים כי היה לכלל הפחות בסיס מוצק לטענות הקשות שהופנו כלפיהם.

- 25 לאזכורים נוספים של האלימות שיוחסה לשוטרי מג"ב כלפי האוכלוסייה הערבית בעזה ראו דברי תת-אלוף שלמה גזית, ישיבת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת ה-7, 19 (26.1.1971); אורי אבנרי "חיוך שובב" **העולם הזה** 1743, 27.1.1971, 7; מרדכי אלקן "יחידת משמר הגבול בעזה מתחילה להתקפל – לקראת העברתה לתל אביב" **מעריב** 8.8.1972, 12; "נכבדי עזה התלוננו בפני דיין על שימוש באלימות מצד אנשי ביטחון" **על המשמר** 4.6.1971, 12.
- 26 הספר הודפס בידי עמותת "הכומות הירוקות" ובהוצאת משרד הביטחון. לדיון בהפעלת כוח בתקופה זו מצד מג"ב, ראו ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 117-118 (תת-פרק "האם מג"ב השתמש בשוטים").
- 27 משטרת ישראל **דוח משטרת ישראל לשנת 1971**, 18 (1972); כתב צבאי "יד חזקה בעזה – נתפסו מחבלים ומסיתים – 3 נפצעו" **על המשמר** 13.1.1971, 1.
- 28 אורי אבנרי (1923-2008) נולד בגרמניה ועלה לארץ בשנת 1933. היה חבר בארגון האצ"ל ובמלחמת העצמאות שירת בחטיבת גבעתי. עיתונאי וסופר, עורך העיתון **העולם הזה**. בשנים 1965-1981 כיהן כחבר כנסת, ממקימי הרשימה המתקדמת לשלום בשנת 1982. אורי אבנרי **אופטימי** (2014).
- 29 ראו למשל את הדברים שאמר בפרוטוקול ישיבה 144 של הכנסת ה-7, 1060 (20.1.1971).
- 30 "קופל: תדמיתו של משמר הגבול נפגעה על לא עוול בכפו" **דבר** 15.2.1971, 2.
- 31 סופר למרחב "השר הלל: משמר הגבול פועל בעזה בהתאם לתקנות המשטרה" **למרחב** 31.1.1971, 2; דוד זוהר "הלל: התפתח ספורט לאומי של השמצות על משמר הגבול" **מעריב** 31.1.1971, 2.
- 32 "פקודת המטה הארצי מס' 27" 3.7.1953 **ארכיון בית מורשת משטרת ישראל**. ראו גם פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3378 (18.6.1973).
- 33 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 104, 134. רצועת עזה הועברה מאחריות פיקוד הדרום לפיקוד המרכז במארכ 1972.

לצד "גורמי הדחיפה", שהובילו להוצאת מג"ב מעזה, נמצאו כאמור גם "גורמי משיכה", שהובילו לביקוש לשירותיו בתל אביב בעקבות הפשיעה שהלכה ופשתה ברחבי העיר. בשנות השבעים התרחבו בעיר מרכזי עסקים ומסחר, אך היא סבלה מצפיפות, מתשתיות רעועות, מבעיות איכות סביבה, ומהגירה שלילית.³⁴ בד בבד, גם הפשיעה גדלה בצורה ניכרת, דבר שפגע בתחושת הביטחון האישי של האזרחים. בין היתר חל גידול ניכר בשוד בנקים, בשימוש וסחר בסמים, בעבירות רכוש, באלימות במקומות ציבוריים, בסחיטת דמי חסות מבעלי עסקים ובעבירות הנלוות לזנות.³⁵ העלייה בפשיעה בעיר נבעה מקשת רחבה של סיבות: הקיטוב והפער הכלכלי בין שכונות הדרום הנחשלות ובין שכונות הצפון המזוהות עם אוכלוסייה אמידה, ומצוקות כלכליות בקרב חלק מתושביה. בתקופה זו התלהט דיון ציבורי ופוליטי על קיומו של פשע מאורגן במדינה,³⁶ טענה שהועלתה בעיקר בידי האופוזיציה ונדחתה מכול וכול על ידי שר המשטרה.³⁷

קשה לדעת ידם של מי מן השניים הייתה על העליונה – של "גורמי המשיכה" או "גורמי הדחיפה" – והביאה להצבת שוטרי מג"ב בתל אביב. כך או אחרת, פעילותו של מג"ב בעזה הסתיימה, וכוחותיו הועברו לתל אביב. כחודש לפני שמג"ב הוצב בעיר, באוגוסט 1972, תיאר באירוניה העיתונאי יעקב שרת (בנו של ראש הממשלה משה שרת) את סיבות המעבר, בדרך הממחישה כי הן "גורמי הדחיפה" והן "גורמי המשיכה" היו ידועים ומובנים היטב לציבור הרחב:

ומה רבה השמחה עד בלי קץ ובלי גבול / על האבטלה שירדה על משמר הגבול / וסיכנה את יחידותיו באין תעסוקה אלימה / בשקיעה בניוון ושכחת הלחימה / עד כי ניתן למקם את הכוח בתל אביב / להשכין שלווה יום וליל מסכיב / לפטרל ברחובות ולהציב מארבים / להניס אנסים ולרדוף גנבים.³⁸

2. הזנות: התפתחותה ומאפייניה במרחב הציבורי של תל אביב

אחד ממאפייניה המובהקים של הפשיעה בתל אביב בשנות השבעים, שהפך להיות סממן מרכזי בשקיעתה המוסרית והחברתית, היה התפשטות הזנות במרחב הציבורי. על מנת

34 יעקב שביט וגדעון ביגר **ההיסטוריה של תל אביב** כרך ד 14 (יעקב שביט, גדעון ביגר וחיים פיירברג עורכים 2002).

35 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 409.

36 ראשיתו של הפולמוס על קיומו של פשע מאורגן בישראל בשנת 1971 בסדרת הכתבות של העיתונאי רן כסלו בעיתון **הארץ**. המשטרה הכחישה את קיומו. ראו אבי דוידוביץ' **פשע מאורגן בארץ ובעולם תיאוריות ומציאות** (1993). ראו גם דיון בנושא בפרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3388, 3394 (18.6.1973). לדיון נוסף בסוגיה, והמשגה שלה, ראו מנחם אמיר "פשע מאורגן" **פילימ** ד 189 (1994).

37 פרוטוקול ישיבה 132 של ועדת הפנים, הכנסת ה-7, 7 (2.5.1972).

38 יעקב שרת "אל תגידו בעזה" **מעריב** 11.8.1972, 21.

להבין את התפתחותה ומאפייניה של הזנות, במשולב עם מכלול התהליכים החברתיים שפקדו את העיר, אך גם בנפרד מהם, נכון לעמוד על השינויים שהתחוללו במסגרת הנורמטיבית של הזנות, בהיקפה ובמאפייניה בעשור השלישי של המדינה, ובהם עוסק הפרק הנוכחי.

הזנות התקיימה ביישוב הישן עוד לפני מלחמת העולם הראשונה,³⁹ ובתקופת השלטון הבריטי.⁴⁰ לאחר הקמת המדינה התרחבו ממדיה, ובעיקר בתל אביב. בינואר 1959 אמרה חברת הכנסת שרה כפרי ממפא"י במליאת הכנסת כי "נגע הזנות שפשה בתל אביב, מתגבר והולך לממדים מעוררי דאגה".⁴¹ גידול זה היה נעוץ הן בגורמים האוניברסליים המוכרים לקיומה של הזנות, ובעיקר מוסר מיני כפול, הפליית נשים בשוק העבודה ובתא המשפחתי ומצוקות כלכליות, והן בגורמים המקומיים הייחודיים, ובעיקר העלייה הגדולה בשנות החמישים, וקשיים שאפיינו את תקופת בניוי האומה.⁴²

עד לשנת 1962 נותרה בעינה פקודת החוק הפלילי המנדטורי (1936) שהגדירה בית בושת ככל בית שבו מצויות לפחות שתי נשים העוסקות בזנות, ואסרה על קיומו.⁴³ בשנת 1962 תיקנה הכנסת את הפרק העוסק בזנות בחקיקה, וקבעה בין היתר כי מנהל בית בושת הוא כל אדם המחזיק או מנהל מקום לשם עיסוק בזנות.⁴⁴ לאחר שסעיף החוק פורש בצורה סותרת בערכאות משפטיות שונות, ונוצרו חילוקי דעות בנוגע לנפקות המשפטית של עיסוק בזנות של אישה יחידה בדירת מגורים, הגיע לבית המשפט העליון בשנת 1965 ערעורה של מרים תורג'מן, אשר הורשעה בסרסרות ובניהול מקום לשם עיסוק בזנות בדירת מגוריה, ונדחה. פסק הדין בערעורה הפך לתקדים משפטי, שלפיו אישה העוסקת בזנות בדירת מגוריה, גם כשהיא מתגוררת לבדה, תוגדר על פי החוק

39 ראו מרגלית שילה נסיכה או שבייה? החוויה הנשית של הישוב הישן בירושלים 1840 – 1914, 230-235 (2001); מרגלית שילה "זנותן של בנות ירושלים במוצאי מלחמת העולם הראשונה: מבט גברי ומבט נשי" *ירושלים וארץ ישראל* 1, 173 (התשס"ד).

40 ראו דבורה ברנשטיין *נשים בשוליים: מגדר ולאומיות בתל אביב המנדטורית* (2008) (להלן: ברנשטיין *נשים בשוליים*).

41 פרוטוקול ישיבה 568 של הכנסת ה-3, 741 (5.1.1959).

42 על החברה בישראל בתקופה זו ראו אורית רוזין *חובת האהבה הקשה: יחיד וקולקטיב בישראל בשנות החמישים* (2008). לדיון בזנות כתוצר לוואי של תהליכי הגירה ראו אברהם שטאל "זנות בקרב יהודים כתופעת לוואי למעבר מתרבות לתרבות" *מגמות* 24, 202 (1978). במאמר מציינ שטאל כמה סיבות להתפתחות הזנות בקרב החברה היהודית, לאורך ההיסטוריה ובמדינת ישראל – הגירה, התפרקות מסגרות מסורתיות, תהליכי חילון ומצב סוציו-אקונומי קשה. לדיון נוסף בנושא הזנות בישראל בתקופה זו ראו גם Shlomo Shoham & Giora Rahav, *Social Stigma and Prostitution*, 8(4) (1968) *BRITISH JOURNAL OF CRIMINOLOGY* 402.

43 על התגבשות החוק המנדטורי ביחס לזנות ראו דבורה ברנשטיין "השלטון הקולוניאלי והקהילה הלאומית: חוק מדינתי ופרשנות קהילתית של תופעת הזנות בארץ ישראל – פלשתיה" *מחקרי משפט* כה 1, 7 (2009).

44 חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות זנות), התשכ"ב-1962.

כמנהלת בית בושת.⁴⁵ פסק הדין הוביל לשינוי משמעותי בעולם הזנות. התקדים המשפטי הפך את העיסוק בזנות בדירות מגורים לעבירה פלילית שדינה חמש שנות מאסר. לפיכך, ממדי הזנות ברחובות תל אביב גדלו במידה ניכרת, בעיקר במרכז העיר ובשכונותיה הצפוניות.⁴⁶ השינוי החמיר את מצבן של הנשים שעסקו בזנות, כפי שממחיש מחקרה של הדס צור, הגביר את הסכנות לביטחונן,⁴⁷ והוביל למעצרן או להעמדתן לדין בעבירות שידול או שוטטות.

למערכת אכיפת החוק היה ברור כי פסק הדין יצר שינוי מהותי בתבניות עולם הזנות. שר המשפטים חיים צדוק התייחס לכך בדיון שנערך במליאת הכנסת: "בעיית הזנות ברשות רבים הוחמרה לאחר קביעתו של בית המשפט העליון [...] השפעתה של קביעה זו, יש לשער, היא התחזקות התופעה של הוצאת הזנות מן הבתים אל הרחובות".⁴⁸ ניצב אריה שור, ראש אגף החקירות של המשטרה, אמר לחברי ועדת השירותים הציבוריים בכנסת: "איני יודע אם זנות בבית עדיפה על הרחוב, או הזנות ברחוב עדיפה על הזנות בבית. קודם נלחמנו בזנות בבתי, מלחמתנו נשאה פרי והם יצאו לרחוב. ברחוב זה מטרד".⁴⁹ קשה לנקוב במספרן המדויק של הנשים שעסקו בזנות, אך על פי הערכות המשטרה, בינואר 1972 היה מספרן המשוער בתל אביב 500.⁵⁰ מאפייניהן המעמדיים היו ברורים: מנתונים שהוצגו בוועדה לשירותים ציבוריים בכנסת בפברואר 1971 עלה כי 86% הגיעו מעיירות הפיתוח ו-14% התגוררו בתל אביב.⁵¹ לפי הערכות כשני שלישי מהנשים שעסקו בזנות היו בנות שלוש-ארבעים וכשליש - קטינות.⁵² חברי הכנסת הוטרדו בעיקר בעניינין של הקטינות,⁵³ וכך גם העיתונות. בעיתון העולם הזה נכתב: "הן מגיעות למדרכות תל אביב בזרם בלתי פוסק. ממלאות את הבארים ומועדוני הלילה עד השעות הקטנות ועד הקליינט האחרון. יש מהן בנות 13 ו-14, מבוגרות מבנות 17 נחשבות לאובייקטים משומשים מדי".⁵⁴

45 לדיון מורחב בפסק הדין ראו נעמי לבנקרון "הסיפור של תורג'מן: אוטופיה בכבלים - תורג'מן נגד היועץ המשפטי לממשלה" מעשי משפט י 405 (2019).

46 על התהוותו של תל ברוך כמקום לעיסוק בזנות ראו הדס צור "זירת הזנות בתל ברוך - מרחב של מוסר חלופי בשולי העיר 'הנקייה' תמורות - פמיניזם ומרחב בישראל 153 (טולה עמיר עורכת 2017) (להלן: צור "תל ברוך").

47 צור "התהוותה של זנות", לעיל ה"ש 11.

48 פרוטוקול ישיבה 124 של הכנסת ה-8, 956 (24.12.1974).

49 פרוטוקול ישיבה 52 של ועדת השירותים הציבוריים, הכנסת ה-7, 5 (2.3.1971).

50 יהושע כהנא "ניצב פראג: גברה האלימות בפשיעה" מעריב 16.1.1972, 5.

51 פרוטוקול ישיבת הוועדה לשירותים ציבוריים מס' 51 של הכנסת ה-7, 4 (23.2.1971).

52 חוק הנוער טיפול והשגחה, התש"ך (1960) מגדיר קטין כמי שטרם מלאו לו 18 שנה. לפי הערכות, בשנת 1971 עסקו בזנות בתל אביב 200 קטינות. ראו "עמיעד: 5,000 בתי עסק פועלים בלי רישיון בת"א" מעריב 9.5.1971, 2.

53 ח"כ בנימין שחור, המפד"ל, פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3388 (18.6.1973).

54 "מה שהקליינט מחפש היום" העולם הזה 1826, 30.8.1972, 29.

נתונים נוספים בנושא מצויים בדוח השופטת הדסה בן-עתו, שמונתה בפברואר 1975 לעמוד בראש ועדה ציבורית לבדיקת הזנות בישראל. אומנם חקירת הוועדה התבצעה שנים אחדות לאחר התקופה שבה מתמקד המחקר, אך ניתן להניח כי לא חלו שינויים משמעותיים יתר על המידה בתבניות עולם הזנות במהלך תקופה קצרה זו. כפי שניתן ללמוד מן המסמכים הארכיוניים השונים, עבודתה של הוועדה הייתה יסודית ומקיפה, ומצטיירת ממנה תמונת מצב עדכנית וחשובה של תופעת הזנות בשנות השבעים בישראל.⁵⁵ מהדוח עלה, בין היתר, כי חלק ניכר מהנשים שעסקו בזנות השתייכו לעדות המזרח ורבות מהן היו בעלות מנת משכל נמוכה, סבלו מבריאות לקויה לרבות מחלות מין, בעיות גניקולוגיות, תת-תזונה והיו מכורות לסמים.⁵⁶

הלקוחות שביקשו לצרוך שירותי זנות הגיעו מכל שכבות האוכלוסייה, אך ניתן לחלקם בצורה מובחנת לשלוש קבוצות: האחת, גברים יהודים – צעירים שביקשו לרכוש ניסיון מיני וגברים נשואים או רווקים אשר חיפשו שינוי וגיוון מן השגרה המינית עם בנות זוגם.⁵⁷ השנייה, אזרחים זרים – תיירים שהגיעו לישראל במספרים הולכים וגדלים לאחר מלחמת ששת הימים,⁵⁸ ובין היתר צרכו סמים⁵⁹ וזנות,⁶⁰ וכן חיילי או"ם שהגיעו מעת לעת לחופשה בתל אביב,⁶¹ ואישו את טענתה של סינתיה אנאלו ולפיה נוכחות כוחות צבא מגדילה את היקף הזנות.⁶² אך קרוב לוודאי שהקבוצה השלישית של הלקוחות הטרידה יותר מכול את תושבי העיר: גברים ערבים שחצו את גבולות הלאום, חלקם אזרחים ישראלים וחלקם ערבים שהגיעו למטרות עבודה מיהודה, שומרון ועזה.⁶³ במציאות מורכבת

55 חברי הוועדה קיבלו מידע על הזנות מקשת רחבה של בעלי תפקידים הנוגעים לבעיית הזנות – עובדים סוציאליים, קציני משטרה ושירות בתי הסוהר, רופאים, משפטנים ופסיכולוגים. משרד המשפטים דוח הוועדה לבדיקת בעיות הזנות (בראשות השופטת הדסה בן-עתו) "מניעת הזנות בישראל", ארכיון המדינה גל-17/12187 (1977) (להלן: דוח בן-עתו).

56 שם, בעמ' 16-19.

57 שם, בעמ' 21.

58 על העלייה בהיקף התיירות לישראל ראו את סקירתו של שר התיירות משה קול בכנסת. לדבריו, כבר בשנה הראשונה מתום המלחמה חלה עלייה של כ-30% בתיירות הנכנסת לישראל. ישיבה 308 של הכנסת ה-6, 2969 (15.7.1968).

59 שר המשטרה שלמה הלל דיווח לחברי הכנסת כי בשנת 1972 נאסרו 270 תיירים בגין עבירות סמים. פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3377 (18.6.1973).

60 "זרם התיירים הפוקד את הארץ משפיע על ריבוי מספר הנשים העוסקות בזנות. זאת תופעה המאפיינת את כל ארצות התיירות, אפילו את ארצות מזרח-אירופה, וברור שהשפעתה מורגשת גם בישראל." ח"כ שושנה ארבל-אלמזלינו, שם, בעמ' 3408.

61 דוח בן-עתו, לעיל ה"ש 55, בעמ' 21.

62 CYNTHIA ENLOE, MANEUVERS: THE INTERNATIONAL POLITICS OF MILITARIZING WOMEN'S LIVES 49-107 (2000). בהקשר הלוקלי, לדיון בגידול בממדי הזנות על רקע הגידול במספר החיילים בתקופת המנדט, ראו ברנשטיין נשים בשוליים, לעיל ה"ש 40, בעמ' 151-152, 166-217.

63 דוח בן-עתו, לעיל ה"ש 55, בעמ' 18-21. דבורה ברנשטיין מראה כיצד נשים שעסקו בזנות תחת השלטון הבריטי פרצו גבולות לאומיים תוך שהן מערערות את הגבול שבין הקולקטיב הערבי

וסבוכה זו, ארבע עילות מרכזיות הובילו את תושבי העיר לדרוש מהעירייה ומהמשטרה לטפל בדחיפות בזנות: מוסרית, כלכלית, רפואית ולאומית-ביטחונית. הניגוד המובנה בתפיסות תרבותיות וחברתיות בין הזנות לבין המוסר הציבורי הוא עתיק יומין כמעט כמו הזנות עצמה. הזנות בתל אביב נתפסה כמאיימת על המוסר ועל הסדר החברתי, שכן חשפה ילדים, אך גם אוכלוסייה מבוגרת, להפקרות המינית שנתפסה ככרוכה בזנות. תיוגן של הנשים כסוטות, המערערות את מוסריותה של החברה, הוביל לפאניקה מוסרית שאחזה ברבים מתושבי העיר,⁶⁴ והם פנו למשטרה, בעיקר, בדרישה שתטפל בתופעה. בדיון שהתקיים בוועדת השירותים הציבוריים של הכנסת בפברואר 1971, תיאר עו"ד יהושע בן ארי, שכיהן בשעתו כיועץ המשפטי של המשטרה, את החשש של תושבי העיר מערעור נורמות המוסר בעטייה של הזנות: "בעיית הזנות ברשות הרבים מחריפה והולכת בערים המרכזיות. ההתקשרויות נעשות לעיני רבים בדרכי המלך, ורבות התלונות המגיעות לאוזני המשטרה בקשר לזה. ההזדווגות נעשית בחדרי מדרגות, בחצרות, במכוניות והתושבים הנפגעים נוכח מחזות אלה מתלוננים על השחתת המידות של ילדים ונוער, הטרדה".⁶⁵

עילה שנייה לדרישת התושבים לטפל בזנות הייתה הפגיעה בערך הנדל"ן ובשגרת חייהם, בעקבות הקטטות והגידופים התכופים שהתפתחו בין הלקוחות לנשים, בעיקר בשעות הלילה. בלא מעט מקרים ביקשו תושבי העיר למכור את דירותיהם במחיר נמוך מערך הנכס ולעבור להתגורר במקומות אחרים.⁶⁶ המשפטן והעיתונאי גבריאל שטרסמן תיאר כיצד עורכי דין נאלצים להעביר את משרדיהם מרחוב יהודה הלוי על מנת למנוע מלקוחותיהם להתקל בנשים העוסקות בזנות ובסרסורים.⁶⁷ מחקרים מלמדים כי ככל שהשכונה מבוססת יותר מבחינה חברתית וכלכלית, כן גובר הלחץ של התושבים על המשטרה לנקוט צעדים נגד הזנות,⁶⁸ וכך קרה גם בתל אביב. תושביה שלחו מכתבי תלונה

לקולקטיב היהודי. ברנשטיין, שם, בעמ' 50-83.

64 STANLEY COHEN, *FOLK DEVILS AND MORAL PANICS: THE CREATION OF THE MODS AND ROCKERS* (1973).

65 פרוטוקול ישיבה 51 של ועדת השירותים הציבוריים, הכנסת ה-7, 3 (23.2.1971). סביר להניח שהתמונה מורכבת יותר, והדרך שבה הוצגו הדברים שיקפה את נקודת מבטם של הדובר, הנמענים והאירוע שבו נאמרו. הזנות התקיימה אומנם בשולי החברה, אך הייתה חלק מובהק מן המרקם העירוני, וכל עוד התקיימה בצנעה, מבלי שיווצר מטריד לציבור, הביקוש לה היה מובן מאליה והקלון המוסרי הכרוך בה נותר נחלת הנשים בלבד, אך נחסך מלקוחותיהן. אני מודה לשופטת האנונימית על הערה זו.

66 יאיר שטרן "מה הולך בתל אביב - פרוצות סרסורים ומועדוני קלפים מטרידים מנוחת הדיירים ברחוב הירדן" מעריב 27.10.1970, 24.

67 גבריאל שטרסמן "קוסמטיקה אינה תברואה" מעריב 10.12.1970, 11.

68 Phil Hubbard, *Red-Light Districts and Toleration Zones: Geographies of Female Street Prostitution in England and Wales*, 29 AREA 129 (1997).

לעירייה ומכתבים לעיתונות כדי לדרבן את המשטרה במאבקה בתופעה. כך למשל כתב תושב רמת אביב למדור "קוראים כותבים" של עיתון מעריב באוגוסט 1970 תחת הכותרת "היכן המשטרה": "פעילותן מתחילה בשעות היום ונמשכת בשעות הערב והלילה. בחום, בקור ואף בתקופת הגשמים הן עושות במלאכה ללא לאות. סביבן מתרוצצים סרסוריהן וציבור לקוחות גדול ומגוון [...] כל אלה מפריעים לתנועה, רועשים, צועקים ומקללים באין מפריע. משטרת ישראל אינה עושה דבר".⁶⁹

העילה השלישית לדרישה לטיפול בזנות הייתה הבריאות. נשים שעסקו בזנות נתפסו כמפיצות מחלות מין וכמי שמסכנות את בריאות הציבור.⁷⁰ תפיסה זו שיקפה היטב את המוסר המיני הכפול ביחס לזנות: התמקדות בנשים כמפיצות המחלות, והעלמת עין מן הלקוחות ששימשו חוליה מקשרת בהעברתן בין שני העולמות – זה שנתפס כ"מופקר", וזה שהגדיר את עצמו כ"נורמטיבי". חשש זה הוביל, בין היתר, את המשטרה לתמוך בהצעה שנדונה מעת לעת בכנסת שתאפשר למשרד הבריאות לקיים מעקב רפואי אחר הנשים העוסקות בזנות.⁷¹

העילה האחרונה הייתה המניע הלאומי-ביטחוני, הנעוץ בחשש מפני הלקוחות הערבים של הזנות. לאחר מלחמת ששת הימים הסתייגה האוכלוסייה היהודית ממגע עם אזרחים ערבים,⁷² וחששותיה מפניהם התעצמו בשנות השבעים על רקע פיגועי חבלה שבוצעו ברחבי המדינה על ידי ערבים מיהודה, שומרון ועזה. שניים מהאירועים הבולטים והקשים התרחשו בתחנה המרכזית הישנה בתל אביב. בנובמבר 1970 נהרג אזרח ישראלי מהתפוצצות מטען חבלה ו־36 נוספים נפצעו.⁷³ ביולי 1972 נפצעו 11 אזרחים ישראלים באירוע דומה.⁷⁴

אכיפת חוקי הזנות הופקדה כאמור בידי המשטרה, שהתקשתה להתמודד עם התופעה, ותלתה את כישלונה המתמשך בשלושה גורמים עיקריים: חוסר התחלת שבהתמודדות שוטרים באופן בלעדי עם בעיות חברתיות;⁷⁵ המחסור הניכר בכוח אדם;⁷⁶ והחקיקה

69 איתן יעקבסון "היכן המשטרה" מעריב 3.8.1970, 10. ראו תלונות נוספות של התושבים: "פרוצות ולקוחותיהן נעצרו בדרום תל אביב" מעריב 29.12.1971, 18; גם באזורים הסמוכים לתל אביב נשמעה זעקה דומה מצד התושבים. ראו למשל גבריאל שטרסמן "מלחמה דון קישוטית בכביש גהה" מעריב 31.7.1972, 15. ראו גם צור "התהוותה של זנות" לעיל ה"ש 11.

70 ישיבת ועדת השירותים הציבוריים מס' 52 של הכנסת ה־7, 3 (9.3.1971).

71 "ניצב שור תומך בפיקוח משטרה ובריאות על זונות" למרחב 3.3.1971, 2.

72 עמרי שפר רביב "מאויב לאוהב: הדיון הציבורי בישראל באשר לשימוש בכוח צבאי נגד אוכלוסיית הגדה המערבית, 1965-1969" קתדרה 163, 117 (התשע"ז).

73 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 387.

74 שם, בעמ' 418.

75 דברי המפכ"ל פנחס קופל שנאמרו בדיון בלשכת ראש העיר תל אביב ופורסמו בעיתונות: "דיון על הפרחחות והזנות בת"א" למרחב 12.11.1970, 12.

76 דב גולדשטיין "ראיון השבוע עם שלמה הלל שר המשטרה" מעריב 11.8.1972, 22; ישיבה 323 של

המגבילה, לטענתה, את פעילותה בתחום הזנות, שכן הזנות עצמה לא נאסרה על פי חוק. רק בשנת 1975, בעקבות תיקון החוק הפלילי, החלה המשטרה לעצור נשים שעסקו בזנות תוך שימוש בעבירת המטרד לציבור.⁷⁷

הפעילות העיקרית שנקטה המשטרה בתקופה זו הייתה מעצר של הנשים, פעולה מנוגדת לחוק בדרך כלל בנסיבות שבהן התבצעה, כפי שידעה היטב. בהקשר זה אמר יהושע בן ארי, יועצה המשפטי של המשטרה, בכנסת: "אין אנו אלא עוברים על החוק בעצרנו את הבחורות הללו אפילו ל-48 השעות הראשונות. למעשה אין לנו עילה של ממש נגד פרוצה כזאת [...] המשטרה מבצעת מאות מעצרים בכל חודש, תוך הכרה שהמעצרים תורמים רק מעט להקלת המועקה על האזרחים הגרים בקרבת מקומות הריכוז של הזנות."⁷⁸ דברים דומים אמר שר המשטרה שלמה הלל: "המשטרה פועלת על סף החוק כאשר היא עוצרת מפעם לפעם ריכוז גדול של זונות, באישום האבסורדי של שוטטות, בעוד שהן טוענות בצדק, שהן עומדות במקומן. אם רוצים שנטפל בזנות – שיתנו לנו את הכלים."⁷⁹ בדיון בוועדת הפנים בכנסת חזר הלל על הדברים בצורה בוטה יותר: "אפשר תוך 48 שעות לתפוש את כל הזנות בעיר. השאלה היא מה לעשות אתם."⁸⁰ לפיכך, פעולות המשטרה התמצו בביצוע סיוורים וסריקות לאיתור הנשים ומעצרן לפרקי זמן קצרים, אולם כל אלה לא סייעו בטיפול בתופעה.⁸¹ המשטרה טענה כי זה המרב שביכולתה לעשות.⁸² לכלל המעורבים בדבר, כך נדמה, ברור היה כי נדרש צעד שונה בתכלית מאלה שנקטו עד כה, במטרה לצמצם את ממדי הזנות במרחב הציבורי העירוני. הצעד שנבחר בסופו של יום – כניסת כוחות מג"ב לתל אביב – יעמוד במרכז הפרק הבא.

הכנסת ה-7, 3123 (3.7.1972).

77 תיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 37), התשל"ה – 1975: "אדם הנמצא במקום כלשהו לשם עיסוק בזנות, בנסיבות שיש בהן משום מטרד לדרי הסביבה או הפרעה לתנועה בדרכים, דינו – מאסר שנה".

78 פרוטוקול ישיבה 51 של ועדת השירותים הציבוריים, הכנסת ה-7, 3 (23.2.1971).

79 רם עברון "ראיון עם שר המשטרה שלמה הלל" דבר 17.3.1972, 13.

80 פרוטוקול ישיבה 106 של ועדת הפנים, הכנסת ה-7, 2 (14.12.1971).

81 יוזמה מעניינת שאותרה במאמר עיתונות מדצמבר 1971 הייתה העמדת לקוחות לדיון בגין הסגת גבול. המשטרה ערכה מארבים, צילמה את הלקוחות בעת שהיו עם הנשים והגישה את הצילומים כמוצג בדיונים שנקבעו אצל שופט בית משפט שלום באופן מרוכז. לקוח שנאשם במסגרת מבצע זה, נשוי לאישה הרה ואב לארבעה, אמר במהלך הדיון כי "אם תדע אשתי על המקרה 'אחטוף' עונש כפול ומכופל". באחד המקרים הורשע הלקוח הנאשם ונדון לחודש מאסר בפועל. "פרוצות ולקוחותיהן נעצרו בדרום תל-אביב" מעריב 29.12.1971, 18.

82 דנקה הרניש "פעולה משטרתית ללא תכלית" דבר 31.1.1971, 7.

הכומתות הירוקות מגיעות לתל אביב

באוגוסט 1972 מונה ניצב דוד עופר למפקד מחוז תל אביב.⁸³ נדמה כי די במועד המינוי על מנת להצביע על האמון שנתנו המפקד "ל אהרון סלע ושר המשטרה שלמה הלל, ביכולתו להתמודד הן עם הפשיעה הגוברת בעיר, והן עם הביקורת הציבורית עליה ועל המשטרה גם יחד. תרמו לכך ניסיונו המקצועי, מגוון התפקידים שבהם כיהן⁸⁴ כמו גם יחסי האנוש הטובים שלו. כך למשל, כשנדרשה משטרת תל אביב לפנות 14 משפחות מצוקה שפלשו לדירות בשכונת התקווה בעיר, הגיע עופר למקום, מלווה בנציגים של משרד השיכון והעירייה, ואלה הבטיחו למצוא פתרון לבעיית המשפחות; עופר זכה על כך לשבחים בכנסת ומחוצה לה.⁸⁵ חברי כנסת מקצוות שונים של הקשת הפוליטית גילו כלפיו הערכה רבה: חברת הכנסת מתילדה גז מהמערך-מפ"ם שיבחה את "פעילותו המבורכת בעיר הגדולה"⁸⁶ וחבר הכנסת נסים אליעד מהמפלגה הליברלית העצמאית ציין לחיוב את הניהול ה"מרגיע, נמרץ ואמביציוזי" שהנהיג בעיר.⁸⁷ עופר היה זה שהגה בראשית שנת 1972 את הרעיון לתגבר את כוחות השיטור במחוז תל אביב בפלוגה של מג"ב.⁸⁸ ראוי להתעכב גם על מינויו של משה טיומקין שסיים את שירותו במג"ב, עבר למשטרה הכחולה והתמנה בנובמבר 1972, בתמיכתו האישית של דוד עופר, למפקד מרחב ירקון.⁸⁹ מרחב זה, שמטוהו שכן ברחוב הרכבת היה אחראי על מרבית השטח במרכז העיר, שכלל את חופי הים ואת אזור התחנה המרכזית, ופעלו בו בתי עסק ומלונות. לשטחו של מרחב זה תועלה הזנות מתחילת שנות השבעים בעקבות פסק הדין של מרים תורג'מן.⁹⁰ היה זה אפוא המרחב המורכב ביותר בעיר מבחינת היקף העבירות שכונו אז במשטרה "עבירות מוסר", וכללו סמים, זנות והימורים.⁹¹ המינויים של עופר וטימקין נועדו קרוב לוודאי

83 "המפקדים החדשים במשטרה נכנסו הבוקר לתפקידם" **מעריב** 15.8.1972, 2.

84 דוד עופר נולד ברומניה בשנת 1919, עלה לישראל בשנת 1924, התגייס לצבא הבריטי, ובמלחמת העצמאות פיקד על גדוד 34 בחטיבת אלכסנדרוני. בשנת 1952 התגייס למשטרה. בין תפקידיו הבולטים: מפקד בית הספר לשוטרים בקרית אתא, ראש ענף תנועה במחוז תל אביב. סגן מפקד מחוז צפון, ומפקד מחוז דרום. כמפקד מחוז תל אביב כיהן עופר כארבע שנים. אבי רז "ניצב עופר פורש מהמשטרה" **מעריב** 10.9.1976, 2.

85 פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3405 (18.6.1973); יהושע כהנא "שלום לך שוטר" **מעריב** 1.10.1976, 31.

86 ישיבת מליאת הכנסת, שם, 3390.

87 שם, 3393.

88 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 409.

89 "ניצב משנה טיומקין – מפקד מרחב הירקון" **על המשמר** 29.11.1972, 7. על קורות חייו של משה טיומקין ראו באוטוביוגרפיה שלו **שליחות ללא הפסקה** (2017) (להלן: **טימקין**).

90 צור "תל ברוך" לעיל ה"ש 46, בעמ' 154.

91 על פי נתוני המשטרה לשנת 1972 באותה שנה נפתחו במחוז תל אביב 974 תיקי חקירה בגין עבירות מוסר. במרחב ירקון 530 תיקים לעומת 283 במרחב יפו, ו-161 תיקי חקירה במרחב דן. משטרת ישראל **דין והשבונו שנתי 1972**, 36 (1973). להיסטוריה של הזנות ברחוב הירקון, ראו צור "תל ברוך",

ליעל את המאבק בפשיעה ובזנות. בתוכנית שגיבש עופר נכללו שתי מטרות: הרתעת העבריינים והגברת תחושת הביטחון שהתערערה בקרב התושבים. להשגת שתי המטרות הללו ביקש עופר להגדיל את הנוכחות המשטרתית ברחבי העיר.⁹² עם כניסתו לתפקיד הבהיר לפקודיו כי כל הניידות שבמחוז נדרשות להיות בשטח ולא בתחנות המשטרה, וכי "לא תהיה פינה שלא תיסרק לפחות פעם פעמיים במרוצת היום".⁹³

הצבת כוחות מג"ב בתל אביב התמזגה עם היעדים שהציב עופר לעצמו ולפקודיו: מצבת כוח האדם שעמדה לרשותו גדלה, ואפשרה לו להגדיל את הנוכחות המשטרתית בעיר ולהגביר את המאבק בפשיעה: לא עוד אכיפת חוק רופפת, כי אם מאבק נחוש ועקבי.⁹⁴ את נחישותו המחיש באמצעות שימוש בטרמינולוגיה צבאית בראיונות, שבמהלכם הבהיר כי מבחינתו מדובר במלחמה, לא פחות: לעיתונאי מעריב מסר שמטרת הצבת שוטרי מג"ב בתל אביב נועדה "למלחמה בביעור הבריונות שפשתה ברחובות העיר".⁹⁵ בריאיון לעיתון על המשמר אמר כי פלוגת מג"ב תעסוק "בלוחמה" בכלל עבירות הפשיעה לרבות שוד בנקים, גניבות, אלימות במקומות ציבוריים ועבירות המוסר והזנות המהוות מטרד לאזרחים.⁹⁶ אופיו הארגוני של מג"ב ודפוסי פעילותו התאימו למלחמה שעליה הכריז עופר. באופן דומה, הבהירו קציני מג"ב לפקודיהם כי תפקידם בתל אביב הוא "מלחמה בפשע".⁹⁷ ברור היה לכל המעורבים בדבר שהמהלך יוביל להישג חלקי בלבד, אך עופר קיווה שאנשי מג"ב "יפיחו רוח חדשה" במלחמה בפשיעה.⁹⁸ אחת החזיתות ב"מלחמה" זו, כפי שיובהר מייד, הייתה צמצום ממדי הזנות במרחב העירוני.

ב־11 בספטמבר 1972 הוצבה פלוגת מג"ב בתל אביב.⁹⁹ הפלוגה מנתה 250 איש, בתקופה שבה מנה כוח האדם במחוז כולו 1551 שוטרים.¹⁰⁰ שוטרי מג"ב נחלקו לשני כוחות משנה והוצבו בשני מוקדים בעיר, ומהם יצאו לפעילות. כוח אחד הוצב בתחנת המשטרה בגבעתיים, שם גם שכנה מפקדת המטה של הפלוגה. הכוח השני – בבית

שם. גם בתקופת המנדט מרחב הפעילות העיקרי של הזנות היה ברחוב הירקון והרחובות הרבים המצטלבים עימו. ראו דבורה ברנשטיין "תל אביב לבשה מחשוף: פנינה המשוגעת וגבולות הכרך" **תיאוריה וביקורת** 25, 150 (2003).

92 בעקבות המחסור בכוח אדם במשטרה בתל אביב נידונה באותה עת הצעה להקמת יחידת מילואים משטרתית, אך היא לא התממשה מחוסר תקציב. ראו "תגבורת למשטרת תל אביב" **דבר** 9.8.1972, 9.

93 יהושע כהנא "שלום לך שוטר" **מעריב** 1.10.1976, 31.

94 יהושע כהנא "ניצב עופר: המשטרה בתל אביב תנקוט יד חזקה" **מעריב** 24.8.1972, 7.

95 יהושע כהנא "הכומתות הירוקות הגיעו לתל אביב" **מעריב** 12.9.1972, 9.

96 "פלוגת משמר הגבול הצטרפה למלחמה בפשע בתל אביב" **על המשמר** 12.9.1972, 2.

97 **ארגמן**, לעיל ה"ש 8, בעמ' 134.

98 **הוד**, לעיל ה"ש 19, בעמ' 409.

99 שם.

100 משטרת ישראל **דין וחשבון שנתי, תשל"ב-תשל"ג** 84 (1973).

השוטר בשכונת יד אליהו במזרח תל אביב.¹⁰¹ חלק גדול מהם היו בשירות חובה, בשנות העשרים לחייהם, רובם המוחלט היו יהודים ומיעוטם דרוזים.¹⁰² קציני מג"ב ראו בגילם הצעיר של השוטרים יתרון: משה טיומקין סבר כי שוטרים בעלי "מזג חם", כפי שהגדיר זאת, יוכלו לפעול במשנה מרץ למיגור הפשיעה.¹⁰³

שילוב מג"ב, יחידת שיטור צבאית באופייה, בטיפול בפשיעה בתל אביב, בחזית אזרחית, הצריך הכשרה של השוטרים לביצוע משימתם החדשה. הם עברו השתלמות שנקראה "הסבה לתפקידי שיטור בתל אביב", שנמשכה חודש ימים בבית הספר לשוטרים בקרית אתא.¹⁰⁴ נושאי הלימוד כללו חוק, משפט, סמכויות חיפוש, עיכוב, מעצר ושימוש בכוח, ונועדו להקנות להם את המיומנויות המקצועיות הדרושות לאכיפה פלילית בסביבה אזרחית.¹⁰⁵ משה טיומקין תיאר את המאמצים המרובים שהושקעו בשינוי תפיסת ההפעלה המבצעית ואמר שנדרשה לשם כך "שטיפת מוח לא קטנה".¹⁰⁶ ישראל ביננפלד, מפקד מחלקה בפלוגה שהוצבה בעיר, תיאר את השינוי המהפכני שחל כעת בפעילותם:

המעבר לתל אביב עיר האורות, היה די קשה ודי מהמם. בעזה בדקנו כל הזמן שלא יורים עלינו ולא דוקרים אותנו, ופתאום פה היינו צריכים להיזהר מכל מיני דברים אחרים, והנשק כבר לא היה בשורה הראשונה מבחינת אמצעים. בעזה הלכנו עם נשק דרוך ואצבע על ההדק, ופה בתל אביב, היינו צריכים ללכת יותר עם העט והנייר.¹⁰⁷

לכאורה, בעיתונות פורסם כי שוטרי מג"ב לא התנגדו לתפקידם החדש.¹⁰⁸ עם זאת, על פי המחקר ההיסטורי הקיים, שוטרים העדיפו לאכוף את החוק ביחס לפשיעה "ממשית", בעוד שהזנות נתפסה בעיניהם כראויה לטיפול שירותי הרווחה.¹⁰⁹ עובדה זו נכונה ביתר

101 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 135.

102 שם, בעמ' 12.

103 דנקה הרניש "יש יותר אמון במשטרה" דבר 27.6.1973, 8.

104 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 409.

105 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 134.

106 הרניש "יש יותר אמון במשטרה", לעיל ה"ש 103.

107 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 135.

108 יוסף וקסמן "מג"ב שלם עם עצמו בפעולה בעיר כמו נגד האויב מבחוץ" מעריב 12.12.1972, 18; ראו גם אצל יגאל לב "לילה עם משמר הגבול באזור תל אביב" מעריב 6.10.1972, 32; ואת תגובת מפקד הפלוגה: "אף אחד מחיילי היחידה לא ביקש לעזוב את היחידה כאשר עברנו לתל-אביב [...] אנשים למדו לקבל בהבנה כל פקודה ופעולה" (להלן: לב "לילה עם משמר הגבול").

109 כך היה למשל בבריטניה במאה התשע-עשרה. ראו חיה שפייר "פיקוח משטרתית על נשים בבריטניה הוריקטוריאנית" זמנים: רבעון להיסטוריה 74, 81 (2001).

שאת ביחס למי שעיסוקם עד כה היה פעילות צבאית־למחצה בקרב אוכלוסייה כבושה, והורגלו לפעול בדרכים שנתפסו כיעילות על ידם. בינפולד, מפקד המחלקה, אמר: "היינו צריכים להסתגל למציאות של ת"א בניגוד לעזה, שם ברגע שהרכבים שלנו הופיעו, כולם פינו לנו את הכביש. בתל אביב התייחסו אלינו כמו שישראלים מתייחסים למשטרה".¹¹⁰ הטיפול בהפגנות הוא דוגמה למורכבות המיוחדת שיצר המעבר מעזה לתל אביב. בהפגנה בכני ברק הושלכו על שוטרי מג"ב אבנים ועגבניות, וחרדים צעקו לעברם "לכו לעזה". יגאל לב, עיתונאי מעריב שהצטרף למג"ב להפגנה זו, תיאר את תגובתם: "ראיתי את פני הבחורים, פניהם הצרובות משמש אינן מביעות סיפוק. בני תשע־עשרה ובני ארבעים ויותר, יהודים ובני המיעוטים. גם בעזה זרקו עלינו אבנים, אבל רק בהתחלה. אחר כך כבר לא העזו. וכאן [...] איש משמר הגבול הצעיר כמעט נחנק בעלבוננו כשאמר לי זאת".¹¹¹ מפקד המחלקה בינפולד תיאר את הקושי מנקודת מבטו: "בעזה היינו רגילים לפזר הפגנות של פלשתינאים, ופה אנחנו צריכים לפזר הפגנות של אנשים שהפגינו על דברים שלעתים גם הסכמנו איתם. המעבר הזה היה לנו מאוד מאוד קשה".¹¹² אלי תבור, עיתונאי העולם הזה, מתח ביקורת על התנהלות השוטרים בעיר, ותיאר מעצר של עיתונאי לאחר שצילם עימות בין מפגינים לשוטרי מג"ב:

נראה שקורס ההסבה שעברו אנשי משמר־הגבול, לקראת שירותם בתל־אביב, לא היה מושלם. מישהו שכח להסביר להם את זכויותיה של עיתונות חופשית. כדאי לשנן לשוטרים החדשים כי בתל־אביב, בניגוד לעזה, רשאי וזכאי כל אזרח, לפי החוק, לצלם במקום ציבורי את מי שהוא רוצה מתי שהוא רוצה, אפילו אם האובייקט הוא שוטר של משמר־הגבול.¹¹³

כל אלה הובילו לכך שהיו קצינים ושוטרים במג"ב שהעדיפו להמשיך את שירותם בשטחי יהודה ושומרון ולא בתל אביב.¹¹⁴ אהרון סלע, מפכ"ל המשטרה דאז, הסתייג מתקופת ההכשרה הקצרה של שוטרי מג"ב שנקצבה בשל אילוצי הזמן, אך היה מהתומכים הנלהבים של התוכנית, שאפשרה תגבור ניכר של כוחות השיטור בעיר.¹¹⁵ גם ראש העיר יהושע רבינוביץ' תמך בה, שכן

110 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 135.

111 לב "לילה עם משמר הגבול", לעיל ה"ש 108.

112 שם.

113 אלי תבור "פגישה עם משמר הגבול" העולם הזה 1831, 4.10.1972, 2.

114 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 134.

115 דוד גלעדי "אהרון סלע: שוטר ואזרח" מעריב 18.8.1972, 18.

קיווה שבדרך זו ניתן יהיה לטפל בתלונות החוזרות ונשנות של התושבים ולהחזיר להם את תחושת הביטחון.¹¹⁶ אך אל מול תמיכת המשטרה והעירייה בצעד זה, היו מי שהתנגדו לו באופן נחרץ, מתוך חשש להשפעת הפרקטיקות המיליטריסטיות של מג"ב, כפי שבאו לידי ביטוי בפעילותם בעזה, על תושבי תל אביב. חבר הכנסת אורי אבנרי, שהיה ממבקרי המובהקים של מג"ב, טען כי הפתרון המוצע בעייתי לא פחות מהבעיה שנועד לפתור. במאמר שכותרתו "מג"ב ומגלב" כתב אבנרי: "הקרב על עזה נגמר. הקרב על תל אביב החל."¹¹⁷ דעה דומה השמיע מרדכי גילת, כתב המשטרה של עיתון על המשמר:

לי, למשל, נראית החלטת המשטרה להציב בתל אביב את אנשי משמר הגבול במדיהם הרגילים כשגיא. לגמרי לא סימפטי יהיה לפגוש בלב העיר שוטרים חיילים בתפקיד: לחיות בהרגשה כי מהבהב אור אדום בעיר והצבא נקרא אל הדגל, ולחשוב – כן, רק לחשוב – כי עזה הגיעה לתל אביב.¹¹⁸

בתווך, בין התומכים למתנגדים, נמצאו מי שנקטו גישת ביניים וציידו ביתרונות הטמונים במהלך אך הביעו חשש לנוכח חסרונותיו האפשריים: מחד גיסא, האפשרות למיגור הפשיעה, ומאידך גיסא משמעות כניסתו של כוח שיטור בעל מאפיינים צבאיים לעיר. פנחס שחר, מפקד פלוגת מג"ב שהוצבה בעיר, סיפר כי היו לא מעט תושבים שקיבלו את פקודיו בהיסוס ובחשדנות.¹¹⁹ תושב העיר ששלח מכתב למערכת עיתון העולם הזה הביע את עמדתו המסתייגת וטען כי הבעיות הסוציאליות והעדתיות הקיימות בעיר לא יבואו על פתרון באמצעות "אלות משמר הגבול".¹²⁰ המשורר חיים חפר היטיב לסכם את גישת הביניים של אלה שניצבו בתווך: "כן משמר הגבול בתל אביב: קצת מוזר, קצת מביש קצת לא נעים, אבל הם באו כדי לעקור את עשבי הפרא ואת השורשים הנגועים. וזהו העיקר, ועל כן ברוכים הבאים".¹²¹

ג. דפוסי הפעולה של מג"ב במאבק בזנות

בי 13 בספטמבר 1972 החל מג"ב לפעול בתל אביב. המשימות העיקריות שיועדו לו היו

116 דנקה הרניש "עיריית תל אביב תפעל לעידוד השירות במשטרה" דבר 15.11.1972, 4.

117 אורי אבנרי "מג"ב ומגלב" העולם הזה 1825, 23.8.1972, 13.

118 מרדכי גילת "משמר (ללא) הגבול בתל אביב" על המשמר 13.9.1972, 3.

119 לב "לילה עם משמר הגבול", לעיל ה"ש 108.

120 "דיכוי ממלכתי" העולם הזה 1834, 25.10.1972, 9.

121 חיים חפר "משמר הגבול בתל אביב" ידיעות אחרונות 15.9.1972, 16.

סיכול ומניעה של מקרי שוד, גניבות מדירות ובתי עסק, גניבות רכב, מניעת בריונות במקומות ציבוריים ובעיקר בבתי קולנוע, שמירה על הסדר במהלך הפגנות, אבטחת תהלוכות ואירועי ספורט וכן טיפול בעבירות מוסר וזנות.¹²² שוטרי מג"ב שסיירו ברחובות העיר ענדו על שרוול החולצה סרט שעליו נכתב "סיר", ובתקופת ההתאקלמות נלווה לכל סיור שלהם שוטר מהמשטרה הכחולה שהכיר את מוקדי הפשיעה בעיר.¹²³ ואולם, השוטר המלווה היה במעמד של "בעל דעה מייעצת", בעוד הפיקוד והביצוע נותרו בידי שוטר מג"ב, שהיה מפקד הסיור, על מנת להבטיח את יישום הידע הייחודי של מג"ב

לצורך המאבק בפשיעה.¹²⁴

ביחס לזנות, נצבו בפני שוטרי מג"ב אותן בעיות שניצבו בפני משטרת תל אביב, ובעיקר היעדר חקיקה ברורה, ואכיפה הנדרשת לנווט בין שני קטבים: הביקוש לזנות, מזה, והגינוי המוסרי לעצם קיומה, מזה. לפיכך המשיכו שוטרי מג"ב את דפוסי הפעולה של המשטרה, שהתמקדה בסילוק הנשים מהרחובות באמצעות מעצרן לפרקי זמן קצרים. הנשים אותרו במהלך סיורים רכובים בעיר, וכן במסגרת סיורים רגליים בגנים הציבוריים, בעיקר בשעות הערב והלילה,¹²⁵ תוך התמקדות באזורים שמהם התקבלו תלונות תושבים.¹²⁶ שוטרי מג"ב הרבו להשתמש בביטויים "איסוף זונות מהכביש"¹²⁷ או "ציד",¹²⁸ שהיו שגורים גם בפי שוטרי תל אביב.¹²⁹

כבר בחודש הראשון לפעילותו, הפך מג"ב לחוד החנית בפעולות האכיפה המתרחבות נגד זנות הרחוב. התנהלותם הצבאית-למחצה של שוטרי מג"ב בזמן המעצרים עוררה ביקורת רבה בתקשורת. המשורר והסופר יהונתן גפן תיאר בנימה ביקורתית פשיטה שלהם על מועדון לילה שבו נכח:

ופתאום כמו בסרטים הכי מחורבנים, מתפרצת חוליה של משמר הגבול אל תוך המקום העמום הזה ומכתרת את הבר [...] עכשיו בשבילי, כל החיזיון האורקולי הזה הוא מוזר מאוד, כי את החבר'ה האלה, עם הכומתות והקומנדקר הדוהר בין הרים ובין סלעים אני

122 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 140.

123 טיומקין, לעיל ה"ש 89, בעמ' 135.

124 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 411.

125 סופרת דבר "פלוגת משמר הגבול תתחיל השבוע לפעול בתל אביב" דבר 12.9.1972, 6.

126 אביעזר גולן "השוטר – קלסטרון" ידיעות אחרונות: מוסף שבעה ימים 12.8.3.1973.

127 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 134.

128 יונה שמשי "החזית החדשה של משמר הגבול" דבר 8.12.1972, 4 (להלן: שמשי "החזית החדשה"). ראו גם את דברי חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3408 (18.6.1973).

129 "ציד פרוצות בת"א" הארץ 10.4.1958, 2.

מכיר מהטבע. וזה קצת מוזר לראות אותם עומדים בשורה בחצי בית זונות, עושים מלחמה בשטח הבנוי הזה שנקרא גם תל אביב.¹³⁰

באופן דומה כתב גם העיתונאי אפרים תלמי: "יצאניות הרחוב מוטרדות כפי שלא הוטרדו מעולם. אוספים אותן בערמות ניידת ועוד ניידת, גל אחר גל" עם זאת, גם נימת ביקורת עלתה מדבריו של תלמי: "יותר מדי בעלי כומתות ירוקות".¹³¹ ביקורת זו ניתן לאשש בנתוני הרשמיים של המשטרה: בשנת 1970 בוצעו 2,400 מעצרים של נשים שעסקו בזנות במחוז תל אביב. רבות מהן נעצרו כמה פעמים במהלך השנה.¹³² לעומת זאת, בשנת 1972, בוצעו 4,759 מעצרים, רובם בארבעת החודשים האחרונים של השנה שבהם מג"ב כבר פעל בעיר.¹³³ בשנת 1973 בוצעו 3,300 מעצרים, יותר ממחציתם, 1,895, בוצעו על ידי מג"ב.¹³⁴ הנשים הועברו לבית המעצר אבו כביר, שם הוחזקו עד 48 שעות, ולאחר מכן שוחררו. בדוח בן-עתו, שפורסם ארבע שנים מאוחר יותר, צוין כי הנשים כינו מעצרים אלה "מאסר עולם בתשלומים".¹³⁵

אתגר נוסף שהציבה הזנות בפני מג"ב היו הסרסורים, שתיווכו בין הלקוחות ובין הנשים שעסקו בזנות והתפרנסו מרווחיהן. היו אלה גברים בשנות העשרים והשלושים לחייהם, רבים מהם מיוצאי מדינות ערב, בעלי רישום פלילי במשטרה, מכורים לסמים.¹³⁶ המשטרה פעלה כנגדם עוד בטרם כניסת מג"ב לעיר, אך ללא הצלחה מרובה, ולא פעם ספגה בשל כך ביקורת מחברי הכנסת.¹³⁷ גם הסרסורים הפכו יעד לאכיפה המוגברת של מג"ב באמצעות פשיטות פתע בשעות הערב והלילה על מועדונים ובתי קפה שבהם נהגו לבלות. לטווח הקצר נחלה הפעילות הצלחה לא מבוטלת ובמהלך שנת 1973 נעצרו בתל אביב עשרות סרסורים.¹³⁸

האם פעילותו של מג"ב סייעה למשטרת מחוז תל אביב בצמצום הפשיעה? בדוח המשטרה לשנת 1973 נכתב כי פלוגת מג"ב שפעלה בעיר זקפה לזכותה הישגים מרשימים.¹³⁹ הנתונים העידו על ירידה ניכרת בתחומי הפשיעה המרכזיים בחודשים ינואר עד יוני

130 יהונתן גפן "גברים במלכודת" מעריב: מוסף ימים ולילות 21.9.1972, 15.

131 אפרים תלמי "משטרת תל אביב מסירה את הכפפה" מעריב: מוסף ימים ולילות 27.10.1972, 7.

132 2400 מעצרים של יצאניות ביצעה המשטרה בשנה האחרונה בתל אביב" דבר 13.10.1970, 12.

133 יהושע כהנא "הגישה הנוקשה לעולם הפשע הוכיחה את עצמה" מעריב 31.1.1973, 18.

134 משטרת ישראל דין וחשבון לשנת 1973, 30 (1974).

135 דוח בן-עתו, לעיל ה"ש 55, בעמ' 66.

136 שם, בעמ' 77. לניתוח דמותם בעשור הקודם ראו Menachem Horowitz, *A Survey on Procurers in Israel, 1961-1963*, 4 THE ISRAEL ANNALS OF PSYCHIATRY DISCIPLINE 219 (1966).

137 פרוטוקול ישיבה 203 של הכנסת ה-7, 3029 (30.6.1971).

138 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 401.

139 משטרת ישראל דין וחשבון שנתי 1973, 29 (1974).

1973, בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 1972, כמפורט בטבלה הבאה.¹⁴⁰ כפי שניתן לראות, עיקר השינוי חל בתחום המוסר ובתחום הרכוש:

עבירות הפשיעה בעיר תל אביב בשנים 1972-1973 (ינואר עד יוני)

סוג העבירה	שנת 1972	שנת 1973	אחוז השינוי
עבירות כלפי הסדר הציבורי	1,716	1,638	-4.5%
עבירות כלפי האדם	71	64	-9.8%
עבירות נגד הגוף	938	925	-1.4%
עבירות מין	363	369	+1.6%
עבירות מוסר	746	232	-68.9%
עבירות רכוש	27,931	18,959	-32.1%
סה"כ	31,765	22,187	-30%

בכנסת נטען כי כניסת מג"ב לתל אביב שיפרה את תחושת הביטחון של האזרחים. ח"כ מתילדה גז אמרה ביוני 1973 בדיון במליאה: "שמעתי מפי רבים, שכאשר פוגשים ברחוב בחובשי הכובע הירוק, מיד מורגשת רגיעה פנימית ששומר ישראל מסתובב ברחוב".¹⁴¹ באותו דיון אמר ח"כ דוד קורן ממפלגת העבודה כי המהלך הביא "להרגעה ניכרת ברוחות באזור תל אביב".¹⁴²

עם זאת, הדיון במידת הצלחתו של מג"ב במאבקו בזנות, מחייב תחילה להגדיר יותר במדויק מהי "הצלחה". כבר מראשית פעילותם של שוטרי מג"ב בעיר, הנחת היסוד של המשטרה הייתה כי לא יוכלו למגר באופן מוחלט את התופעה,¹⁴³ ולכלל היותר יוכלו לחתור לצמצום ממדיה, ובעיקר יפחיתו את נראותה ברחובות העיר.¹⁴⁴ ואומנם, מספר המעצרים בשנה זו גדל במידה ניכרת, וניצב עופר טען כי "הלוחמה העקבית בפרוצות" הגדילה את מספר המעצרים, ובתוך כך "ריפאה אזורי מגורים נגועים, מחולי טורד ומשחית",¹⁴⁵ ניסוח המלמד על תפיסת הזנות בעיניו כחולי רפואי וניוון מוסרי גם יחד. עם זאת, הייתה זו הצלחה חלקית ולטווח קצר בלבד. בדיון בכנסת ביוני 1973, עשרה חודשים לאחר הגעת מג"ב לעיר, אמרה חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו: "פעולות המשטרה, הנעשות לרוב

140 פרוטוקול ישיבה 452 של הכנסת ה-7, 3991 (17.7.1973).

141 פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3390 (18.6.1973).

142 שם, 3387.

143 יהושע כהנא "לא נניח לבריונים למרר את חיי הציבור בתל אביב" מעריב 15.9.1972, 26.

144 שמש"י "החזית החדשה", לעיל ה"ש 128.

145 "ניצב דוד עופר - ירידה בפשיעה דו"ח מעודד על מצב הכרך" על המשמר: מוסף חותם 20.7.1973, 3.

בלחץ האזרחים, של ציד פרוצות ומעצרן ל 24 שעות – השפעתן לביעור נגע זה כהשפעת אספירין נגד מחלת הסרטן.¹⁴⁶ על מנת להעריך את מלוא השפעותיו של אותו "אספירין", יש להאזין לקולן של הנשים שהיו מושא המאבק הזה, והוא שיעמוד במרכזו של הפרק הבא.

ד. הקול הנשי: קריאת התיגר של הנשים שעסקו בזנות על שוטרי מג"ב

הניסיון להתחקות אחר המפגש עם שוטרי מג"ב מנקודת מבטן של הנשים שעסקו בזנות נתקל, בהכרח, בקושי המתודולוגי הנעוץ באיתור קולן. עדות לקולן ניתן למצוא בעיקר בעיתונות התקופה, בשני סוגי מקורות: ראיונות עימן ומכתבים שלהן שפורסמו בעילום שם. אלה הופיעו בעיקר בעיתון העולם הזה שהרבה אז לפרסם ידיעות וכתבות בנושאי האלימות, המין והפשע בחברה הישראלית.¹⁴⁷ בדברי הנשים אותרו ארבע תמות מרכזיות: הפגיעה בסטטוס קוו שהיה קיים קודם לכניסת מג"ב לעיר; הפגיעה בתפקידה הפונקציונלי של הזנות בחברה וסכנותיה; קורבנותן של הנשים לאלימות הפיזית והמילולית של שוטרי מג"ב; ועלבון לאומי בשל היחס אליהן כאל ערביות, ולא כאל אזרחיות ישראליות, הראויות לשיטור הוגן. אעמוד על תמות אלה כסדרן.

1. הפגיעה בסטטוס קוו: "למשטרה היה הסכם ג'נטלמני איתנו"

התמה הראשונה משקפת את הפגיעה שגרמה התנהלותם של שוטרי מג"ב ב"סדרי עולם" שהתקיימו טרם הגעתם לעיר. הנשים שעסקו בזנות הצביעו על "הסכם סטטוס קוו" שהיה להן עם המשטרה, בנוגע לתחומי המותר והאסור בפעילותן. לטענתן, עד לכניסת מג"ב לעיר נעצרו נשים רק אם נתפסו עם לקוח בשעת המעשה, אך מעתה היו המעצרים שרירותיים בתכלית. בריאיון שנערך ביוני 1973 תיארה אחת הנשים את השינוי שחל: "עד שבאו אנשי משמר הגבול לתל אביב, לא היו דברים כאלה. שוטר היה עוצר אותך רק אם באמת היה צריך לעצור אותך. כשראה שאת עובדת ברחוב, אבל לא סתם ככה".¹⁴⁸ המרואיינת הפנתה אצבע מאשימה בנוגע לשינוי שחל לשר המשטרה שלמה הלל: "למשטרה היה הסכם ג'נטלמני איתנו: כל זמן שאנחנו לא מפריעות לסדר הציבורי, השוטרים לא מתלכשים עלינו. אז זה נקרא הסכם ג'נטלמני? אולי השר בעצמו הוא ג'נטלמני, אבל לא אלה משמר הגבול שהוא הביא לנו מעזה". המשטרה סירבה להגיב לדברים.¹⁴⁹

146 פרוטוקול ישיבה 437 של הכנסת ה-7, 3408 (18.6.1973).

147 על השבועון העולם הזה ראו ניצה אראל בלי מורא ומשוא פנים, אורי אבנרי והעולם הזה (2006).

148 "המשמר נגד היצאניות – משמר הגבול מתייחסים אלינו כאילו אנחנו ערביות בעזה, מתלוננות פרוצות תל אביביות" העולם הזה 1863, 20.6.1973, 27 (להלן: "המשמר נגד היצאניות").

149 שם.

עם זאת, ובאופן פרדוקסלי לכאורה, המעצרים סייעו לעיתים לנשים להגדיל את הכנסותיהן, שכן הן יכלו לטעון בפני סרסוריהן שלא הספיקו לקבל לקוחות כלל, או שהרוויחו סכום מזערי בלבד. שוטר מג"ב נימק בפני יגאל לב, כתב מעריב, שהתלווה אליו לסיור בעיר, מדוע המעצר עשוי להיות רווחי מבחינתן: "לגבי כמה מהן המעצר משתלם. פרוצה עושה כ־500 לירות בלילה, שאותן היא מוסרת לסרסור שלה, אבל מי שנעצרת מוסרת למחרת רק 200 לירות בטענה שלא הספיקה לעבוד יותר, והיתרה נשארת בצקלונה"¹⁵⁰. במקרה אחר, פנתה אישה שעסקה בזנות לשוטר מג"ב וביקשה ממנו: "אני עייפה, תעצרו אותי", לאחר שהסתירה חלק מהכסף שגבתה מהלקוחות. לאחר מכן השתמשה במסמך שקיבלה מהמשטרה על מעצרה כדי להסביר לסרסור את רווחיה הנמוכים.¹⁵¹ וכך התנהלותם של שוטרי מג"ב כלפי הנשים יצרה עבור חלק מהן דרך להערים על הסרסורים, שביום־יום גרפו לכיסם חלק ניכר מהכסף שהרוויחו.

2. תפקידה הפונקציונלי של הזנות: "אין מר עופר יכול להגיד לגברים להתאפק"

תמה שנייה העולה מדברי הנשים מתייחסת לטיבה הפונקציונלי של הזנות, המונעת אינוסן של נשים "הגונות". טענה זו מצידן, המוזכרת תדיר בדיונים על עצם הצורך בזנות והצדקת קיומה,¹⁵² נאמרה על רקע מקרי האונס הרבים שהתרחשו בעיר, בין היתר של נשים צעירות שהתגוררו בדירות בקומת קרקע.¹⁵³ אישה שעסקה בזנות אמרה בריאיון לעיתונאי דבר יונה שמשי: "בסך הכול אנחנו חלון הראווה של העיר ומדוע צריך לעצור אותנו. בלי זונות הרי גם הבת של מפקד המחוז ושל ראש העיר לא תהיה בטוחה מפני מעשי האונס"¹⁵⁴. האישה ציינה, ולא במקרה, את בנותיהם של שני אישים בולטים בזירה הציבורית – מפקד מחוז המשטרה בתל אביב ניצב דוד עופר וראש העיר יהושע רבינוביץ' – שהיו מהתומכים הבולטים בכניסת מג"ב לתל אביב. דברים דומים נאמרו על ידי אישה אחרת שעסקה בזנות:

150 לב "לילה עם משמר הגבול", לעיל ה"ש 108.

151 אביעזר גולן "השוטר – קלסטרון" ידיעות אחרונות: מוסף 7 ימים 8.3.1973, 12. על הכלא כמקום מנוחה לנשים, ראו בכלא אני נחה: אסירות מבעד לחומות (מימי אייזדנשטדט, מיכל סופר עודדה שטיינברג עורכות 2010).

152 נויה רימלט "על זנות, מגדר ומשפט פלילי: הרהורים על הצעת החוק להפללת צרכני הזנות" משפט וממשל יג 439, 450 (התשע"א).

153 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 409.

154 שמשי "החזית החדשה", לעיל ה"ש 128.

ללא הזנות בעיר הלקוחות ימצאו להם לקורבן את בת השכן שגרה
ברחוב בן יהודה במקום בו אני עומדת ויאנסו אותה בחדר המדרגות
כמו שעשו כבר. אין מר עופר יכול להגיד לגברים להתאפק. יש כאלה
שהם חסרי נשים או שיש להם נשים חולות בבית. מה יעשו אלה?¹⁵⁵

3. קורבנות: "נהנים להציק לנו, ושולחים ידיים לכל מקום"

התמה השלישית מדגישה את האלימות שהופגנה כלפי הנשים העוסקות בזנות מצד שוטרי מג"ב, שכללה שימוש בכוח מופרז והטרדות מיניות. שוטרי מג"ב נדרשו מראשית דרכם בעיר לנהוג באיפוק בסביבה האזרחית החדשה שנכפתה עליהם, והדבר לא היה פשוט עבורם, כפי שתואר לעיל.¹⁵⁶ אך איפוק זה, שנדרש מהם בעת שנמצאו בסביבה שנתפסה בעיניהם כנורמטיבית, לא יושם ביחס לנשים שעסקו בזנות. הנשים העידו כי ספגו אלימות פיזית, מילולית ומינית מצידם, בעיקר בשעת מעצרן. במכתב ששלחה אחת מהנשים לעיתון העולם הזה היא תיארה כיצד נעצרה על ידי שוטרי מג"ב לעיני עוברים ושבים: "תארו לעצמכם שוטר המסתובב על יד הפרוצות בכיכר דיזנגוף ומראה לכל החברים שלו בגאווה שהוא עוצר פרוצות. הדבר יוצר כמובן התקהלות וזה מסתיים בדרך כלל בתגרה עם עוברי אורח וסקרנים [...] כי לתפוס פרוצות זה הדבר הקל ביותר, בייחוד בליווי מכות".¹⁵⁷ היא האשימה בכך את מפקד המחוז דוד עופר.¹⁵⁸ תיאור נוסף של אלימות מצד שוטרי מג"ב נמצא במכתב ששלחה שושי, נערה בת 17, לעיתון העולם הזה, המתאר התעמרות גרידא, אף שלא נעצרה:

נסעתי במונית בדיזנגוף, לכיוון הכיכר. עוד לא היה 11 בערב. על יד הכיכר עמד ג'יפ של משמר הגבול. החיילים הסתכלו לתוך הטקסי. אני ישבתי לבדי, אחורנית. אחד מהם אמר לנהג לעצור, והם אמרו לי לרדת. לא הסכמתי, אף אחד לא יכול להגיד שלנסוע בטקסי זו שוטטות. אבל הם רק חיכו לכך שאמרתי לא. הם פתחו את הדלת וגררו אותי החוצה. איך שהורידו אותי מהמונית התחילו לדחוף ולסחוב אותי ולצעוק שהתנגדתי להוראות השוטרים בעת מילוי

155 "מכתבה של פרוצה: אנחנו לא טרוריסטיות" העולם הזה 1837, 15.11.1972, 9 (להלן: "מכתבה של פרוצה").

156 ראו לעיל, ה"ש 110-112 והטקסט הסמוך להן.

157 "מכתבה של פרוצה", לעיל ה"ש 155.

158 "המצב הזה נוח לאיש הנורא הזה שקוראים לו דוד עופר, מפקד משטרת מחוז תל-אביב. עופר זה הוא אדם אמביציוזי כזה ולדעתו הפעולות נגד הפרוצות עוזרות להתקדמותו", שם.

תפקידם. בדחיפות הם העלו אותי לניידת, למרות שאמרתי שאני מוכנה לעלות לבד. הם החזיקו אותי בניידת ולא זזו. מסביב התאספו כל הדיזנגופים והסתכלו איך עושים ממני צחוק. השוטרים האשימו אותי שאני עובדת בתוך הטקסי. אמרתי להם שאם הם רוצים לעצור אותי, שייקחו אותי לתחנה. אבל הם נשארו בכיכר, ונהנו מההצגה שהם עשו לקהל, אחרי 10 דקות שחררו אותי.¹⁵⁹

באותו מאמר ציין כי תלונות דומות נשמעו לאחרונה מצד נשים נוספות העוסקות בזנות, והכותב מציין: "לדבריהן, נמשך יחס ההתעללות בהן, מצד שוטרי משמר הגבול – שרבים מהם דרוזים – לא מהיום. למה אם כן החלו מתלוננות רק עתה? 'אנחנו רגילות לסכול' הסבירה שושי".¹⁶⁰

פרשה אחרת שפורסמה בעיתון העולם הזה תיארה את יחס השוטרים לסימה א' שנחשדה בעיסוק בזנות. לדבריה, אמרו לה השוטרים: "תראי מה יש בחזה שלך, בטח את מחביאה שם את הכסף שלקחת מהקליינטים. הם רצו שאתפשט – ברחוב". משסירבה לדרישתם הוכתה תוך שהשוטרים מטיחים בה: "פרוצה! את עושה הצגות".¹⁶¹ תגובת המשטרה לפרשה, שפורסמה כחמישה שבועות לאחר מכן בעיתון, הייתה כי הטענות נבדקו ביסודיות, והתיאור היה מוגזם. "יחד עם זאת מצאנו חריגות מסוימות גם בהתנהגותם של אנשי המשטרה, אשר בעיקר נבעו מדבקות יתרה לביצוע תפקידם בלחימה נגד הבריונות ונגד הזנות. בשל חריגות אלה יוער לאותם השוטרים".¹⁶² בנוסף, קיימות עדויות מעטות המלמדות כי לעיתים המפגשים בין שוטרי מג"ב לנשים כללו גם הטרדה ותקיפה מינית. אישה אחרת שעסקה בזנות סיפרה כי השוטרים "עושים מאיתנו צחוק, נהנים להציק לנו, ושולחים ידיים לכל מקום".¹⁶³

גם הקהילה ההומוסקסואלית תיארה במכתב לעיתון כיצד "מזה מיספר חודשים, הננו נתונים לרדיפות, לעלבונות ולהשפלות מצד גופי המשטרה השונים, הכוללים את המשטרה, משמר הגבול והבולשת האזרחית" על בסיס יומיומי. ובעיקר באזור גן העצמאות, שהיה מקום המפגש הקבוע של חברי הקהילה. בין היתר, תוארו במכתב מארבים, פשיטות, פתע, מעצרים, אלימות קשה שכללה בעיטות, אגרופים וסטירות, עלבונות וכינויי גנאי,

¹⁵⁹ "המשמר נגד היצאניות", לעיל ה"ש 148.

¹⁶⁰ שם. לא ברור אם ההתייחסות לעובדה שרבים מן השוטרים הם דרוזים היא של האישה או של העיתונאי, אך היא מעניינת כשלעצמה, אם כי שגויה. ראו לעיל, ה"ש 102.

¹⁶¹ "משטרה – יום השואה של סימה א." **העולם הזה** 1861, 1.5.1973, 27.

¹⁶² ניצב מישנה מיכאל בוכנר "תגובה למאמר 'משטרה – יום השואה של סימה א.'" **העולם הזה** 1868, 20.6.1973, 8.

¹⁶³ "המשמר נגד היצאניות", לעיל ה"ש 148.

חקירה משפילה ומאימת, אזהרה שלא יתקרבו שוב למקום, התזת גז מדמיע על פני גבר אחד לפחות "וכדומה ועוד רבים, שונים ומשונים המעשים מכדי לפרטם פה". זאת ועוד, הכותבים מחו על איסוף פרטים מחברי הקהילה לפי תעודות הזהות שלהם, באופן שיטתי, ועל מסירת הודעה להוריהם של עצורים שיבואו לשחררם תוך חשיפה כפויה, בתוך כך, של זהותם המינית.¹⁶⁴

4. לאומיות: "מה אנחנו ערבים?"

התמה האחרונה היא הלאומיות. כפי שתואר בפרקים הקודמים, מג"ב היה אחד הכוחות המרכזיים שפעלו בשטחי יהודה, שומרון ועזה.¹⁶⁵ מדיניות היד הקשה שלו כלפי האוכלוסייה הערבית, כמו גם כנגד ארגון פת"ח, הפכה לאחד מסממניו הבולטים שהיו מוכרים לציבור, כמו גם לנשים שעסקו בזנות. הנשים הביעו את מורת רוחן מן היחס שהופנה אליהן הדומה לזה הראוי, לטענתן, למחבלות ערביות, תוך ערעור על שייכותן ודחיקתן מן הקולקטיב. במכתב לעיתון העולם הזה ציינה אחת הנשים כי "חיילי משמר הגבול מתנהגים אל הבחורות כאילו היו חבלניות או טרוריסטיות: בכוח ובאלימות".¹⁶⁶ אחרת שאלה את יונה שמש, עיתונאי דבר: "מה אנחנו ארגון פת"ח שכך הם רודפים אחרינו?".¹⁶⁷ השייכות הלאומית ריחפה בחלל האוויר באופן מובהק במפגשן של הנשים עם שוטרי מג"ב. אלי הוד, היסטוריון המשטרה, כתב כי עם כניסתם לתל אביב נדרשו שוטרי מג"ב לשנות את תפיסתם ביחס לאוכלוסייה בעיר, אוכלוסייה השונה במהותה מזו שבערים הערביות ביהודה, שומרון ועזה. היה עליהם "להתרגל לפעול בסביבה יהודית, כאשר בעזה פעלו נגד פלסטינאים – מול פעילות חבלנית עוינת".¹⁶⁸ מנקודת מבטן של הנשים שעסקו בזנות, שוטרי מג"ב כשלו בכך.

סיכום

המעבר של מג"ב מעזה לתל אביב היה תוצר של החלטה שהתקבלה בידי כוחות הביטחון בתיאום עם הגורמים הפוליטיים. עם זאת, כפי שהמחיש המאמר, חציית הגבול הגאוגרפי –

164 מכתב השבוע "הם מתעללים בהומו-סכסואלים" העולם הזה 1870, 4.7.1973, 11.

165 על פעולות מג"ב ביהודה ושומרון ראו אריגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 99-100.

166 "מכתבה של פרוצה", לעיל ה"ש 155.

167 שמש "החזית החדשה" לעיל ה"ש 128. ארגון הפת"ח הוקם בשנת 1959 לעידוד מאבק לאומי נגד מדינת ישראל באמצעות ביצוע פיגועי חבלה בשטחה. ראו עידו זלקוביץ' תנועת הפת"ח: אסלאם, לאומיות, ופוליטיקה של מאבק מזוין (2012).

168 הוד, לעיל ה"ש 19, בעמ' 411.

עשרות הקילומטרים הספורים שהפרידו בין שתי הערים – הייתה הרכיב השולי בתהליך שהצריך בעיקר חציה של גבולות תרבותיים-חברתיים: הגבול המפריד בחברה דמוקרטית בין שימוש בכוח צבאי לבין הפעלת כוחות שיטור, הגבול המפריד בין אוכלוסיות ובין מעמדות שונים בחברה הישראלית, הגבול המפריד בין התנהלות שוטרי מג"ב בעזה, לבין זו השונה בתכלית שהצריך המרחב האורבני של תל אביב.

הצבת מג"ב בתל אביב הייתה הניסיון הראשון מסוגו בישראל, למתן מענה לפשיעה פלילית במרחב העירוני באמצעות כוח שיטור בעל סממנים צבאיים. לצעד זה היו שתי קבוצות גורמים מרכזיים: "גורמי משיכה", בדמות העלייה הניכרת בהיקף הפשיעה בעיר, לרבות הזנות; ו"גורמי דחיפה", שהתבססו על כשלי המוסריים והערכיים של מג"ב במהלך פעילותו בעזה. החששות שנתלו בפעולותיו של כוח שיטור צבאי-למחצה באזור אורבני התאמתו עד מהרה: מג"ב אומנם השיג באופן חלקי את המטרות שהוצבו לו, אך בתוך כך התנהל כפיל בחנות חרסינה, שאינו מודע לשוני הקיים, בהכרח, בין דרך הטיפול שאימץ לעצמו בשמירת הסדר הציבורי בעיר עזה, לבין הטיפול בפשיעה הפלילית בתל אביב. משה טיומקין הסביר את השקפתו בדבר הטענות שהוטחו כלפי מדיניות השיטור של מג"ב בעזה: "היו אמנם קולות, בעיקר בעיתונות הזרה, אשר טענו שהשקט הושג באמצעים קשוחים, אבל מי שעשה את החשבון הכולל הגיע למסקנה כי לתיאור ההצלחה יש להשתמש במונח אחד והוא: מקצועיות"¹⁶⁹. בדומה לכך, ניתן לתמצת גם את פעילות מג"ב בתל אביב: שקט שהושג "באמצעים קשוחים", והוגדר קרוב לוודאי בידי קציני הפיקוד של המשטרה ומג"ב כ"מקצועיות", אך תואר בצורה שונה לגמרי בידי הנשים שעסקו בזנות, שהיו מושא ה"מקצועיות" הזו.

בדפוס הפעילות של שוטרי מג"ב בתחום אכיפת חוקי הזנות לא היה כל חדש: הם אימצו את שיטות הפעולה של המשטרה הכחולה קודם כניסתם לתל אביב, שהתמקדו במעצרן של הנשים שעסקו בזנות לפרקי זמן קצרים. השינוי המהותי היה דרך ביצועם של המעצרים, והגידול הניכר במספרם. מג"ב, מעצם היותו כוח שיטור המורגל לפעול בקרב אוכלוסייה עוינת וכנגד ארגוני טרור, הפעיל כלפי הנשים שעסקו בזנות מדיניות שיטור נוקשה. קולן של הנשים, כפי שהוצג במאמר, משקף את תוצאות המפגש הטעון בינן לבין שוטרי מג"ב, ואת הדרך שבה תורגמה אכיפת החוק הפלילי לשורה של מקרי אלימות פיזית ומילולית, הטרדות מיניות, קללות ויחס בוטה ומשפיל כלפיהן.

במהלך השנה שבה פעל מג"ב בתל אביב הוא מילא את הייעוד שלשמו הוצב: היקף הפשיעה ירד ותחושת הביטחון של תושבי העיר השתפרה. פעילות מג"ב הובילה גם לעלייה במספר המעצרים של הנשים שעסקו בזנות ושל הסרסורים גם יחד, אך הייתה זו הצלחה לטווח קצר בלבד. המאבק שניהל מג"ב בזנות סיפק רק חוליה נוספת בשרשרת

169 ארגמן, לעיל ה"ש 8, בעמ' 117.

הכישלונות האינהרנטית של המשטרה במתן מענה הולם לתופעה, תוך הגברת הפגיעה בנשים העוסקות בה. שורשיה החברתיים והכלכליים של הזנות, לצד הכישורים המוגבלים של המשטרה בכלל ושל שוטרי מג"ב בפרט לטפל בתופעה, הבטיחו את כישלוננו של הניסיון להתמודד עם הזנות במרחב הציבורי באמצעות כוח שיטור בעל סממנים צבאיים. מאז מלחמת יום הכיפורים שפרצה באוקטובר 1973 ועד היום המשיך מג"ב לפעול בתל אביב ובערים נוספות, אך משימותיו התמקדו בעיקר בביטחון הפנים, מה שהפך את עיסוקו באכיפת חוקי הזנות לשולי וזניח. אל נוכח ממצאי המאמר, ניתן להניח כי טוב שכך.